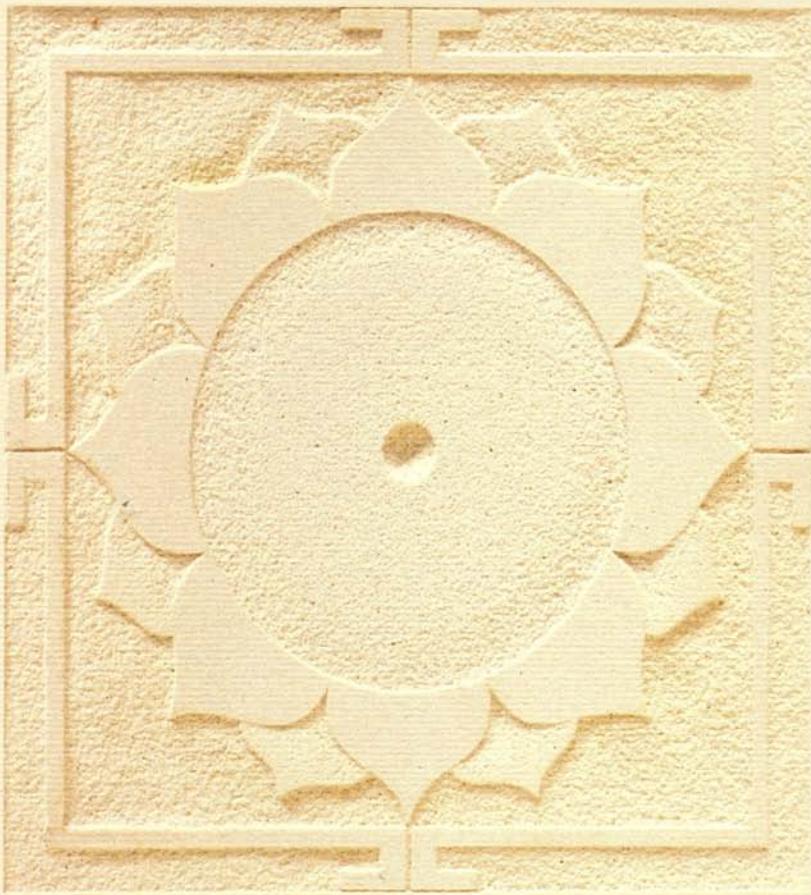

રાજ લીદય

રાજ હૃદય

Publisher :

Regd.Office :

Shree Raj-Saubhag Satsang Mandal

22, Shantiniketan, 3rd Floor,
95-A, Marine Drive,
Mumbai - 400 002.
Tel.: 91-22-2281- 3618 / 3619
email : minalben@rajsaubhag.org

Ashram Address :

Shree Raj-Saubhag Ashram

Near National Highway 8-A,
Saubhagpara, Sayla - 363 430.
Dist. Surendranagar. (Gujarat-India)
Tel.: 91-2755-280533 • Telefax : 91-2755-280791
email:rajsaubhag@yahoo.com / info@rajsaubhag.org
website: www.rajsaubhag.org

This Book is available for purchase from the above two addresses

Digital Paintings :

Narendrabhai Kansara

Creative Team :

P. Deoghare
Dilip Shiwalkar
Bhavesh Padhiyar

Designing & Printing :

Karigari
Tel.: 91-22-2506 8662
Email : karigari@vsnl.com

- No part of this Book may be reproduced or utilized in any form without permission in writing from the Publisher.
- Care must be taken to see that this volume is not profaned in anyway.

વારસ્ય અહો મહાવીરના.

વીતરાગ પ્રલુબ મહાવીરના વારસદાર, તેઓના અંતેવાસી શિષ્ય, અર્વાચીન કાળના યુગપ્રવર્તક મહાપુરુષ પરમ કૃપાળુદેવ શ્રીમહા રાજચંદ્રજીએ ભગવાને આપેલા બોધની પુનઃ પ્રમાવના કરી. જૈનદર્શનની વિશેષતા દર્શાવીને એમનો આધ્યાત્મિક સંદેશ એમણે એમની વાણીમાં પ્રગટ કર્યો.

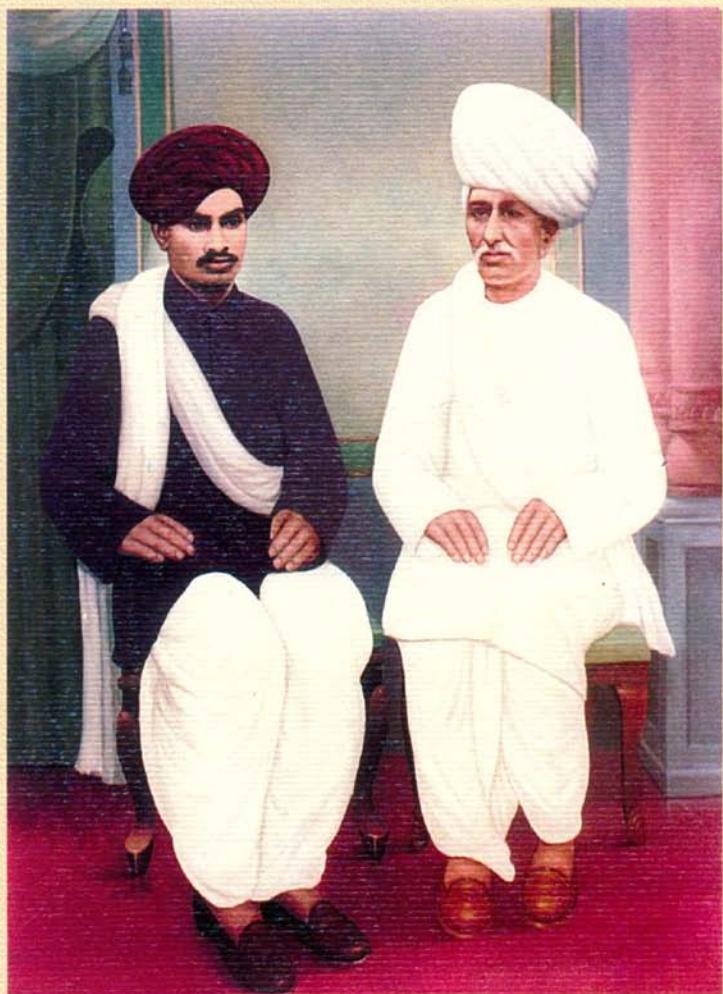
શ્રીમહદ્જીને ભગવાન મહાવીરના વીતરાગ માર્ગનો અનન્ય નિશ્ચય બાલ્યકાળથીજ હતો. શ્રીમહદ્જી વીતરાગ દર્શનના સાચા અનુયાયી, પ્રરૂપક ને પ્રાણેતા હતા. જૈનદર્શન પ્રત્યેના અવિયળ અખંડ શ્રદ્ધાનનો ઉલ્લેખ કરતા અનેક વચનો શ્રીમહદ્જીના પત્ર સહિત્યમાં મળી આવે છે.

“સર્વ દર્શનની શૈલીનો વિચાર કરતાં નિર્ગથ દર્શન એ રાગ-દ્રેષ અને મોહ રહિત પુરુષનું બોધેલું વિશેષ માનવા યોગ્ય છે”

(પત્રાંક : ૪૦)

નિર્ગથં ભગવાને પ્રણીતેલા પવિત્ર ધર્મ માટે જે જે ઉપમા આપીએ તે તે ન્યુન જ છે. આત્મા અનંતકાળ રખડયો, તે માત્ર એના નિરૂપમ ધર્મના અભાવે. જેના એક રોમમાં કિચિત પણ અજ્ઞાન, મોહ કે અસમાધિ રહી નથી તે સત્પુરુષનાં વચન અને બોધ માટે કંઈપણ નહીં કહી શકતાં તેનાં જ વચનમાં પ્રશસ્ત ભાવે પુનઃ પુનઃ પ્રસક્ત થવું એ પણ આપણું સર્વાત્તમ શ્રેય છે. શી એની શૈલી! જ્યાં આત્માને વિકારમય થવાનો અનંતાંશ પણ રહ્યો નથી, શુદ્ધ, સ્ફુર્તિક દીજા અને ચંદ્રથી (ઉજ્જવલ શુક્લ ધ્યાનની શ્રોણીથી પ્રવાહરૂપે નીકળેલા તે નિર્ગથનાં પવિત્ર વચનોની મને તમને ત્રિકાળ શ્રદ્ધા રહો! એ જ પરમાત્માના યોગબળ આગળ પ્રયાચના!

(પત્રાંક : ૫૨)

* પ્રસ્તાવના *

પ્રગટ આત્માની જ્ઞાનશક્તિની સાથે જીવંત સંપર્ક વિકસાવવાથી વ્યક્તિ જ્ઞાનોપાર્જન કરી શકે છે. દિવ્ય બને છે. સ્પર્શ દ્વારા જ અને સંપર્ક વડે જ, પારસમણિ લોઢાનું સોનું બનાવે છે. પરમહૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ભજી તથા પ.પૂ.સોભાગભાઈનો આધ્યાત્મિક ઋષણાનુંબંધ આ યોગાશ્રમની ધરા છે. શ્રી રાજ સોભાગના દિવ્ય સંબંધ થડી આ આશ્રમનું અસ્તિત્વ અને ઓળખ છે. બસે આત્માના ગણનતમ હૃદયનું જોડાણ હોવાને કારણે અંતરતમ સંપર્ક સ્થાપિત થયો.

શુદ્ધાત્માની અનુભૂતિ વડેજ અને નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શનથી જ ધર્મની યર્થાર્થ શરૂઆત થાય છે, એવું જાણતા શ્રીમદ્ભજી તેના પુરૂર્ખાથી હતા. બાળપણથી જ શ્રીમદ્ભજીનું ઉત્તેત જીવન હતું. અતિશય સ્મરણશક્તિ, જાતિસ્મૃતિજ્ઞાન, અધ્યાત્મ કવિ, તલસ્પર્શી શાસ્ત્રાધ્યયન, પ્રચુર વૈરાગ્ય, અવધાન શક્તિ ધરાવતા શ્રીમદ્ભજીને આત્માનુભવની, શુદ્ધસમ્ગાર્દશનની તીવ્યંભના હતી. આવા રત વર્ષના શ્રીમદ્ભજીને સંવત ૧૯૪૫ના પ્રથમ ભાદ્રવા મહિનાની વદ બીજના દિવસે ૬૭ વર્ષના સોભાગભાઈનો મેળાપ થયો. સોભાગભાઈને મળતા કેમ જાણો હંસની ચાંચ પ્રાપ્ત થઈ. દૂધ અને પાણીની જેમ અનંત જન્મોથી પોતાને જે એકરૂપ ભાસતા રહ્યા છે તે આત્મા અને દેહને અલગ પાડવાની યુક્તિ, બીજજાનની પ્રાપ્તિ થઈ. આ મેળાપથી હાડોહાડ અધ્યાત્મના રંગે રંગાયેલા શ્રીમદ્ભજીનું લક્ષ્ય પરમાર્થ પ્રત્યે એવું તો પ્રબળપણે કેન્દ્રિત થયું હતું કે તેઓ સંપૂર્ણપણે આત્મમય બની ગયા. તેમને અહોરાત્રિ આત્મસ્વરૂપની લગની લાગી. શુદ્ધ જ્ઞાયક સ્વરૂપ સાથેની ઐક્યતા વધતી ગઈ. વિશુદ્ધ ચેતનાના સતત સહયાસથી અવિનાશી આત્માનો પ્રચંડ આવિર્લાવ થયો. ૧૯૪૭ની સાલમાં શુદ્ધ સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિ થઈ. ચિત્તની શુદ્ધતા અને એકાગ્રતા ધરાવતા શ્રીમદ્ભજીને ધ્યાનમાં પ્રવેશ અને પ્રગતિનું

નિમિત્તકારણ સોભાગભાઈ બન્યા. સોભાગભાઈના મેળાપ થડી મોક્ષપુરીનું પ્રવેશદ્વાર એવા શુધ્ય સમ્યગ્દર્શન પ્રત્યેનો એકલક્ષી પુરુષાર્થ જાગ્યો. ધર્મરૂપી વૃક્ષના મૂળિયા ઊડા સ્થપાતાં શ્રી સોભાગભાઈ પ્રત્યે શ્રીમદ્જીને બહુ આદર જાગ્યો. સોભાગભાઈ શ્રીમદ્જીના હદ્યસખા બની ગયા અને તેમજ સોભાગભાઈના રોમે રોમમાં શ્રીમદ્જી સમાઈ ગયા. બસે આત્માઓને એક બીજા ઉપરનો અપૂર્વ પરમાર્થિક સ્નેહ વેદાયો. જાણે જન્મ જન્માન્તરથી વિખુટા પડેલા પરમાર્થ મિત્રોનું મિલન થયું.

પૂ. શ્રી સોભાગભાઈની પ્રેમસભર વારંવારની વિનંતિને માન આપી પરમ કૃપાળુદેવ વવાણિયા જતી વખતે અગર તો પાછા વળતા સાયલા જરૂરથી પદ્ધારતા. પૂ. શ્રી સોભાગભાઈ સાથે પરમ કૃપાળુદેવ સાયલામાં એક સાથે વધારેમાં વધારે દસ દિવસ રહ્યા છે. શ્રીમદ્ સાથેનો પરમાર્થસખા શ્રી સોભાગભાઈનો આધ્યાત્મિક સંબંધ સંવત ૧૮૪૫ થી ૧૮૫૩ સુધી ઉર્ધ્વનો રહ્યો. આ સાત વર્ષમાં બસે પણ૦ દિવસ સાથે રહ્યા.

શ્રી રાજ-સોભાગ આશ્રમના આદ્ય પ્રણોત્તા સદ્ગુરુદેવ શ્રી લાલકર્ચંદ માણેકર્ચંદ વોરા (પ.પૂ. બાપુજી)હમેશાં કહેતા કે પરમ કૃપાળુદેવને ઓળખવા હશે તો પ્રથમ સોભાગભાઈને સમ્યગ રીતે પરખવા પડશે. જો સોભાગભાઈના નેત્રો વડે કૃપાળુદેવને નિહાળણું તો તેમના આંતર ચારિત્રનો પરિચય થશે. અધ્યાત્મના શિખર ઉપર બિરાજતા પરમ કૃપાળુદેવ શ્રીમદ્જીની આત્મઅમિરતને પામવા પ.પૂ. સોભાગભાઈ કેડીઝુપ બન્યા છે. શ્રીમદ્જીના આત્મપ્રદેશની જ્ઞાનહરિયાળીનો, પરમ સત્યના પ્રત્યક્ષ અનુભવનો સચ્ચિદાનંદ, સહજ ઉભરાઈને સ્વયં પ.પૂ. સોભાગભાઈ પર લખેલા પત્રોમાં ઠલવાયો. તો પ્રતિપક્ષ સોભાગભાઈએ પોતાના બાધ્ય વ્યક્તિત્વને જેમ જળમાં હિમ ઓગળે તેમ પરમ કૃપાળુના આત્મસ્વરૂપમાં ઓગળી નાખ્યું. બસેના આત્મા એક થઈ અવિલક્ત રહ્યા. પૂ. સોભાગભાઈનું મન આનંદસ્વરૂપ શ્રીમદ્જીમાં તદીકાર થયું અને ઉત્કૃષ્ટ

પૂજ્યભાવ વેદયો. તેમજ શ્રીમદ્ભૂતને હૃદ્યાલિરામ સોભાગભાઈ પ્રત્યે અઠળક અહોભાવ જાગ્યો.

શ્રીમદ્ભૂતને આધ્યાત્મિક આરોહણ કરવામાં શ્રી સોભાગભાઈ ચોકકસપણે પુષ્ટ નિમિત બન્યા તો આત્માના સહજસુખમાં અનુરક્ત શ્રીમદ્ભૂતની પ્રત્યક્ષ સારસંભાળના અનુગ્રહ વડે શ્રી સોભાગભાઈ પોતાના અંતિમ દિવસોમાં આત્મસાક્ષાત્કારને પામ્યા. સોભાગભાઈને મળતા જ શ્રીમદ્ભૂતનું ઉપાદાન એવું તો બળવત્તર બન્યું કે એકાંતવાસને સેવી ધ્યાનસ્થપણે વીતરાગભાવમાં જબોળાઈને આત્મા સતત જાગૃત રહેવા પુરુષાર્થી બન્યો. સ્વરૂપ સુખનો અનુરૂપી તેઓનો આત્મા આસપાસના વાતાવરણનું તથા દેહનું ભાન ભૂલીને અલૌકિક આત્મમસ્તીમાં લીન થઈ જતો. અહોરાત્ર આત્માનું જ મનન કરતી મનોદ્શાની અસર જીવનવ્યવહાર પર પડવા લાગ્યી. કૌટુંબિક સામાજિક વ્યવસાયિક ફરજો પ્રત્યે નિર્માણી શ્રીમદ્ભૂતનું લક્ષ ન રહેતું. સર્વ બાધ્ય પદાર્થની મમતાને ત્યાગી પોતાના સ્વરૂપમાં સ્થિર થઈ અવિનાશીપણાનો, અવ્યાબાધ સુખનો, મુક્તિનો અનુભવ કરવા લાગ્યા.

બાધ્યમાં ઉપાધિ તો અંતરમાં સમાધિ. બાધ્યમાં મન વચન અને કાયાનો યોગ પ્રવૃત્ત દેખાતો તો અંતરમાં ઉપયોગ આત્મામાં નિવૃત્તિ લઈ વિશ્વાન્તિને ભજતો. ગ્રહણ કરેલા દેહ પ્રમાણ આકારવાળો હોવા છતાં પોતાનો આત્મા અમૂર્તિક છે, જ્ઞાનથી પ્રધાન છે, જન્મ જરા મરણથી રહિત, અવિનાશી નિત્ય છે, આવું સત્તત અનુભવથી વેદન રહેતું.

તૃષ્ણા, આંદર અને પૌદ્રગલિક મોટાઈથી આખુંયે જગત પીડાય છે, પણ સોભાગભાઈ જેવા કોઈક જ પરમ સરળ આત્મા દંબરહિતપણે પોતાના સદ્ગુરુ પાસે તેની જાહેરાત કરે છે. આર્થિક પ્રતિકૂળતાથી

સોભાગભાઈનું ચિત્ત વ્યાકુળ તેમ જ અશાંત રહેતું. બાહ્ય ઉપાધિનો ઉદ્વેગ ફરી ફરી પરેશાન કરતો. નિખાલસ, સત્યનિષ્ઠ સોભાગભાઈએ તે વૃત્તિઓનું દમન ન કરતા જ્યારે જ્યારે તે અર્થની અનર્થ કામના ઉભી થતી ત્યારે ત્યારે વંચના કર્યા વગર સદગુરુ શ્રીમદ્દજ્ઞને જણાવતા. તેનું પરિણામ એ આવ્યું કે આત્મનિષ્ઠ, નિસ્પૃહ શ્રીમદ્દજ્ઞએ પત્રો વડે પરમ સંતોષ આપનારા અને ભક્તિને જાગૃત કરી આત્માના લક્ષમાં સ્થિર કરાવે એવા બોધવચનો પુનઃ પુનઃ લખી મોકલ્યા, જે માત્ર સ્ફટિક જેવા પારદર્શી સોભાગભાઈનું જ નહીં, પણ જગતના તમામ મુમુક્ષુઓની મુમુક્ષુતાનું રક્ષણ કરી રહ્યા છે. સદગુરુની અમીટાણ આત્મ ચારિત્ર પર લાગેલા દોષ કે ડાધથી ત્યારે જ મુક્ત કરાવે છે, કે જ્યારે પ્રશ્નાતાપ ને પ્રાયશ્ચિત ભાવે શિષ્ય નિર્દ્દ્દિષ્ટ તેનો એકરાર કરે છે.

સંપ્રદાય તથા વાડાઓમાં વહેચાઈને વિસરાઈ ગયેલા મૂળ આત્મધર્મને, પુનઃ પ્રસ્થાપિત કરવા શ્રીમદ્દજ્ઞ જેવા આપ્ત પુરુષ જ સમર્થ છે એવું હદ્યસભા સોભાગભાઈ જાણતા હતા. તેથી શ્રીમદ્દજ્ઞને જગતના મુમુક્ષુ આત્માઓને ઉપદેશવા, પ્રગટ રીતે બહાર આવવા વિનંતી કરતા. શ્રીમદ્દજ્ઞનું અનન્ય શરણ પામી કિયા જડત્વ અને શુદ્ધક્ષાનીપણામાં ફસાયેલા બંધી મતાર્થી આત્માઓ યથાયોગ્ય ધર્માચરણથી આત્માર્થ સાધી શકે તેમ છે એવો સોભાગભાઈને સંપૂર્ણ વિશ્વાસ હતો અને તેથી જ બોધીબીજનું દામઠામ નિરૂપણ કરી પંચમકાળનું બોધિ દુર્લભપણું દૂર કરવા માટે શ્રીમદ્દજ્ઞને ફરી ફરીને આગ્રહભરી વિજ્ઞાપન કરતા.

મુમુક્ષુઓના પરમ બાધ્ય શ્રી સોભાગભાઈ કરતાં પણ અનેકગણી ફીકર પરમ કરુણાદ્ર શ્રીમદ્દજ્ઞને હતી. નિવૃત્તિ માટે કયારે પોતાનો ઉદ્યક્રમ સાથ આપશે તેની નિષ્કામ શ્રીમદ્દજ્ઞ તાકીદથી રાહ જોતા. સત્ય સનાતન ધર્મઉદ્ઘોતના મહાકાર્ય માટે જ્ઞાન ભાસ્કર શ્રીમદ્દજ્ઞ આત્મશક્તિનો સંચય કરતા હતા. સર્વસંગનો પરિત્યાગ કરી મૂળમાર્ગની પ્રવર્તના થાય તે પહેલાં જ આયુષ્ય પૂર્ણ થયું છતાંએ ગુરુગૌતમ આદિ ગણધરના

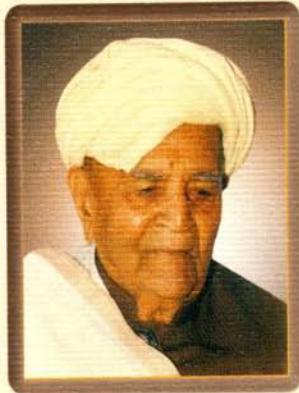
પ્રશ્નના ભગવાન મહાવીરે આપેલા ઉત્તર વડે જેમ ગાણધરવાદ સર્જ્યો, કૌતેયપુત્ર ધર્નુધારી અર્જુનના મનના વિષાદને દૂર કરવા ભગવાન શ્રી કૃષ્ણે ગીતા ગાઈ તેમ જ લય શ્રી સોભાગભાઈના પરસ્પરના સંબંધથી સ્વતંત્ર શાસ્ત્ર આત્મસિદ્ધિની જગતને પ્રાપ્ત થઈ.

જેમ જેમ સમ્યગદર્શન વિશુદ્ધ થતું ગયું તેમ તેમ સોભાગભાઈનો પારમાર્થિક ઉપકાર વધુ વેદાતો ગયો અને તે સોભાગભાઈ ઉપરના પત્રોમાં સ્પષ્ટ રીતે આલોખાયો છે.

પરમાર્થ ભિત્રોની વહાલપને સૂક્ષ્મતાએ સમજવા તેનું સચિત્ર વર્ગીકરણ કરાયું છે. આ બને દિવ્યાત્માઓની પારમાર્થિક ઓતપ્રોત્તા, આધ્યાત્મિક પ્રેમગાથાનું સચિત્રદર્શન કરાવતી આ લઘુ પુસ્તિકા આપણા આત્મિક પ્રદેશોને રોમાંચિત કરાવી, સહજસુખ પામવાનું સાધન બને એવી શુભ ભાવના છે. આમાં ક્ષતીઓ રહી ગઈ હોય તો ક્ષમ્ય ગણશોળ.

શ્રીમદ્ભ્રગુના અનન્ય શિષ્ય, ભક્ત શિરોમણી હોવા ઉપરાંત જેમને પરમાર્થ સખા હોવાનું અનન્ય સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત થયું છે તેવા પૂજ્ય શ્રી સૌભાગ્યભાઈને તેમજ કેવળ લગભગ લૂભિકાને પહોંચેલા અર્વાચીનકાળના મહાજ્ઞાની શ્રીમદ્ભ્રગુને કોટી કોટી નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

* યોગાશ્રમ પરિચય *

ગાણ્યપિતા મહાત્મા ગાંધીજીના આદર્શ, અર્વાચીનકાળના યુગપથાન
પુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર એક ગૃહસ્થ મહાત્મા હતા. ગૃહવાસના ઉદ્ય સુધી
પરમાર્થ પ્રસંગમાં અપ્રગટ રહેવા ઈચ્છા શ્રીમદ્જીના ઉત્તોતમ પત્ર
સાહિત્યનો મોટો ભાગ શ્રી સોભાગભાઈને સંબોધીને લખાયો છે. આ પત્ર
વ્યવહારમાં શ્રીમદ્જીએ પોતાનો અંતરંગ પુરુષાર્થ, બાહ્ય ઉપાધિઓ મધ્યે
કેળવાતો સમાધિભાવ, પોતાનો કભિક આત્મવિકાસ અને આત્મર્દ્ધનનો
આનંદ અનુભવ આલેખ્યો છે. વીતરાગ ભગવાન મુહાવીરે પ્રરૂપેલા સનાતન
મૂળ આત્મર્ધમને ઉદ્ઘોષ્યો છે. સોભાગભાઈની જ્ઞાનીગુરુઓની પરંપરામાં સાયલાના સંત શ્રી લાડકંદ
માણેકંદ વોરા (પ.પૂ.બાપુજી)એ મુમુક્ષુઓ પુરુષાર્થી બને એ હેતુએ સાયલામાં જ આશ્રમ સ્થાપવાની
ભાવના પ્રગટ કરી, તેથી શ્રી રાજ-સોભાગ સત્સંગ મંડળ સંચાલિત આ યોગાશ્રમની ૩૧ ડિસેમ્બર ૧૯૭૭ની
સાલમાં મંગળ શરૂઆત થઈ. સદ્ગુરુ શ્રીમદ્જી તથા પરમસભા અને સુશિષ્ય શ્રી સૌભાગ્યની પરમાર્થ જોડીની
સ્મૃતિને જીવંત રાખવાનો આ શુભોત્તમ પ્રયત્ન છે.

રાજકોટ-અમદાવાદ નેશનલ હાઇવે ૮-એ પર રાજકોટથી ૮૫ કી.મી. અને અમદાવાદ થી ૧૩૫
કી.મી. અને સુરેન્દ્રનગર થી ૩૨ કી.મી. પર આવેલ સાયલાના શ્રી રાજ-સોભાગ આશ્રમનાં પરિસરમાં દાખલ
થતાં જ અપૂર્વ શાંતિનો અનુભવ થાય. બાહ્ય જગત વિસ્મૃત થાય, પવિત્ર વાતાવરણમાં દેહનું આરોગ્ય વધે અને
આત્મા નિર્દ્દિષ્ટ ભાવો ભજતો થાય. આશ્રમમાં મુખ્યત્વે આત્મલક્ષી પ્રવૃત્તિઓ ચાલે છે. જે જીવને

આત્મસાધનાના શિખર સર કરવા હોય તેને માટે નૈસર્જિક વાતાવરણ વગ્યે આવેલ આ આશ્રમ દિવ્યધામ સમાન છે.

વિશાળ દિષ્ટ ને માધ્યસ્થવૃત્તિ ધરાવતા પ. પૂ. બાપુજી અનુભવી સંતોની પ્રેરકવાણીના છિમાયતી હતા. અનેક ચિત્ર વિચિત્ર વિચારો, માન્યતાઓ અને કર્મ પ્રકૃતિ ધરાવતા માનવીઓને પ્રથમ માર્ગાનુસારી અને ત્યાર પછી તેઓ મુમુક્ષુ-સાધક બની રહે તે માટે પૂ. બાપુજીએ વિચક્ષણ બુધ્યથી સવારથી ચાતનો સાધનાકમ ગોઠવી આપ્યો, તે પ્રમાણે પ્રથમ પરોઢીએ ધ્યાન, ત્યારબાદ આજ્ઞાભક્તિ, જિનાલયમાં સમૂહ ચૈત્યવંદન, દિવસમાં ત્રણવાર સ્વાધ્યાય-સત્સંગ, આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રનું સમૂહ પઠન અને રત્ને ભજન.

ભગવાન મહાવીરે પ્રરૂપેલા મૂળ માર્ગની ઓળખ પરમ કૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ રાજયંકરજીના વચનામૃતો દ્વારા અહીં અપાય છે. તેમજ સંપ્રદાયની સંકુચિતતાને સહેજપણ સ્થાન ન આપતા જૈન અને જૈનેતર સંતોની અનુભવ જ્ઞાનગંગામાં મુમુક્ષુઓને જબોળી જબોળીને પવિત્ર કરી વિશાળ ગુણગ્રાહ્ય જીવનદિષ્ટ તેમના અંતરમાં સ્થાપવાનો પ્રયાસ કરાય છે.

‘જનસેવા એ જ પ્રભુ સેવા’ના સૂત્રને અનુસરી જનહિતની પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા નિષ્કામ કર્મયોગ, સદ્ગુરૂ, સદ્ગુરુ અને સદ્ગુરૂ પ્રત્યેની શ્રાધ્યા, સત્ત્વના, પૂજના તે ભક્તિયોગ તેમજ આત્માનાં ગુણલક્ષણોનું ચિંતન તે જ્ઞાનયોગ. આમ નિષ્કામ કર્મયોગ, ભક્તિયોગ અને જ્ઞાનયોગના સુભગ સમન્વયે ત્રિવેણી પુરુષાર્થ અલૌકિક પરિણામ લાવે છે.

શ્રી ગુરુની આજામાં જે શિષ્યનો સ્વચ્છંદ ઓગળી રહ્યો હોય, ઈન્દ્રિયોના વિષયોથી મુક્ત બની અતીન્દ્રિય તરફનું જેનું વલણ હોય, અંતર સંશોધન કરી આત્મગવેષણાની તલપ હોય, કલેજિત પરિણામો ઉપશમાવ્યા હોય, એવા કેવળ મોક્ષાભિવાખી સુપાત્ર શિષ્યને, તે યોગપ્રક્રિયા - બીજજાન - ગુરુગમજ્ઞાન એવું સુધારસપાનનું અમોદ નિર્વિકારી સત્તસાધન શ્રી સદ્ગુરુ પ્રાપ્ત કરાવે છે.

પ્રથમ શિષ્યની સાધકદશા, ત્યારબાદ પરમાર્થ પરમાર્થ સ્વરૂપે શ્રીગુરુ પાસેથી મળેલું સત્તસાધન, તે સત્તસાધન વડે થતી ઉચ્ચતમ સાધના અને અંતે મળતી સિદ્ધિ, આમ ક્રમિક આત્મવિકાસ થાય છે. જેથી અનેક મુમુક્ષુ આત્માઓના જીવનમાં આમૂલ પરિવર્તન સર્જીયું.

જ્ઞાનવૃદ્ધ બાપુજી વયોવૃદ્ધ થતાં, પોતાની હાજરીમાં જ પોતાના ગુરુપદનો ત્યાગ કર્યો હતો. પોતાના ઉત્તરાધિકારી તરીકે પોતા સમાન, સ્થિરચિત, એવા પૂ. ભાઈશ્રી (શ્રી નલીનભાઈ કોઠારી) તથા પૂ. ગુરુમૈયા (શ્રી સદ્ગુરુજાનેન સી. યુ. શાહ) ને શાલ ઓઢાડી પોતાનો આધ્યાત્મિક વારસો સોંપી, આશ્રમ તથા મુમુક્ષુઓના જીવિ માટે નિશ્ચિંત થઈ ગયા હતા. જેમ એક અનુભવી પિતા પોતાના સંસ્કારી, પરિપક્વ સુપુત્રને ગાદી સોંપે અને તમામ અધિકારો તથા જવાબદારીથી નિવૃત્ત થાય તેમ બાપુજીએ સહજ રીતે દીર્ઘ દાઢિપૂર્વક કર્યું હતું.

પ. પૂ. બાપુજીની જેમ પૂ. ભાઈશ્રીએ પોતાનો યોગક્ષેમ આશ્રમને સમર્પિત કર્યા છે. એમના તરફથી બાપુજીને અનુસરતો વાત્સલ્ય ભાવ અને અધ્યાત્મનું પોષણ સર્વ મુમુક્ષુને મળવા લાગ્યું. શાંત, ધીર, ગંભીર સદાય ચહેરા પર આત્મ પ્રસંગતાથી રિમિત પથરાયેલ રહે છે એવા પૂ. ભાઈશ્રીએ પૂ. બાપુજીના મનનાં ઉત્તમ જીવિ અને ઈજ્ઝ મનોરથોને એક પછી એક પૂર્ણ કર્યા છે. પ.પૂ. બાપુજી તથા પ. પૂ. ગુરુમૈયાનો દેહવિલય થયા

આદ આજે પ. પૂ. ભાઈશ્રીના સાન્નિધ્યમાં અનેક આત્માઓ વીતરાગનો રાજમાર્ગ પામી પોતાના મનુષ્યભવને સાર્થક કરી રહ્યા છે. સદ્ગુરુદેવના સાન્નિધ્યમાં સામૃહિકપણે અનેક આત્માઓનો સંગઠિત સમ્યક્ પુરુષાર્થ એકબીજાને બળ આપનારો નીવડ્યો છે.

આશ્રમમાં સાધકને જોઈતી રહેવાની તથા ભોજનની સાનુદૂળ વ્યવસ્થા ગોઠવાયેલી છે, તદ્વારાંત તીર્થકર પરમાત્માનું જિનાલય, સ્વાધ્યાયખંડ, ધ્યાનખંડ, વાંચનાલય, સૌભાગ્ય-સ્મૃતિઘર, બાપુજીનું ગુરુમંદિર તથા સમાધિસ્થળ સાધકને અલોકિક પ્રતીતિ કરાવે તેવા છે. આ ઉપરાંત આશ્રમમાં અશ્રૂર્ણા હોલ, નિજ-નિવાસ, સાધક-આવાસ, ગૌશાળા, બાલકીડાંગાણ, પુષ્પવાટિકા, ઓફીસ વિગેરે છે. અહીં દેશ-વિદેશના લોકો આત્મસંશોધન અર્થે આવે છે. એક ધ્યેયને સાધવા માટે અલગ અલગ સ્થળેથી આવેલા સાધકોનો શ્રી સદ્ગુરુના સાન્નિધ્યમાં એક મોટો અધ્યાત્મ-પરિવાર બન્યો છે.

પ. પૂ. ભાઈશ્રીની અસીમ કૃપાથી ને દિવ્ય પ્રેરણાથી આત્મગવેષણાનો પુરુષાર્થ વધુ પ્રબળ, નિર્મળ અને લક્ષપ્રેરીત બને, ત્યાગ વૈરાગ્ય ને અનાસક્તયોગ અચળપણે પ્રસ્થાપિત થાય તે હેતુએ તેમણે અનેક માનવસેવા અને જનકલ્યાણના કાર્યો શરૂ કરાવ્યા. આંતર વિશુદ્ધિ સાથોસાથ બાધમાં નિઝામ કર્મયોગ એમ દ્વિપક્ષી ધર્મભાવયજ્ઞ જણહુણી ઉઠ્યો.

આશ્રમમા ચાલતી વિધ વિધ જનહિત પ્રવૃત્તિઓ :

તખીબી સહાય

- ૧) નેત્રયજ્ઞ-નેત્રનિદાન કેન્દ્ર.
- ૨) દ્વાખાનું તથા હોસ્પિટલ.

સામાજિક સહાય અને જનકલ્યાણના કાર્યો

- ૧) અનાજ રાહત, વસ્ત્ર દાન તથા ધાર્શ કેન્દ્ર.
- ૨) પુનર્વસન કેન્દ્ર (વિકલાંગ શિક્ષણ કેન્દ્ર).
- ૩) બહેનો માટે સિવિલ વર્ગ.
- ૪) જીવદયા.
- ૫) શૈક્ષણિક સુવિધા. : સાયલા, ચોરવીરા તેમજ ધાંધકપુરમાં હાઈસ્કુલોનું નિર્માણ.
- ૬) પ્રેમની પરબ - (બાળ-વિકાસ અને શિક્ષણ સુધારણા અભિયાન).
- ૭) ભૂકુંપ રાહત કાર્યો. : ઉત્ત્પ આવાસો સહિત 'લાડકપૂર' ગામનું નવનિર્માણ. ૪૭ પ્રાથમિક શાળાઓનું નવનિર્માણ.

મુખ્યત્વે આધ્યાત્મિક આરાધનાની સાથોસાથ આવી અનેક જનહિતની પ્રવૃત્તિઓથી 'રાજસોભાગ આશ્રમ' જીવંત છે.

* પરમકૃપાળુદેવના પૂર્ણ સોભાગ્યભાઈ માટેના ઉદ્ઘારો *

આપણી સૌની નજર અમૃતસિંહુ શ્રીમદ્ભ્રગને જોઈને ઠરે છે, જ્યારે મોક્ષદયી જ્ઞાન માટેના પરમ યોગ્ય સર્વોચ્ચ પાત્ર આત્મકાર શ્રીમદ્ભ્રગના અમીનેત્રો પ.પૂ. સોભાગ્યભાઈને જોઈને ઠર્યા. કૃપાળુનો વિરહ સૌને વેદાયો જ્યારે કૃપાળુને સોભાગ્યભાઈનો, કારણ તેમનો સંગ પણ અસંગતાને આપતો. પોતાના હૃદ્યાસને બિરાજેલા સોભાગ્યભાઈ પ્રત્યે કેવો ઉત્કૃષ્ટ પૂજ્યભાવ ઉમટ્યો છે તે તેમના જ પત્રોમાં તેમની જ વાણીમાં સ્પષ્ટ આપ્રમાણે આલેખાયો છે.

“ક્ષણમપि સજ્જનસંગતિરેકા, ભવતિ ભવાર્ણવતરણે નૌકા”

‘ક્ષણવારનો પણ સત્પુરુષનો સમાગમ તે સંસારરૂપ સમુદ્ર તરવાને નૌકારૂપ થાય છે.’ એ વાક્ય મહાત્મા શંકરાચાર્યજીનું છે; અને તે યથાર્થ જ લાગે છે.

‘આપે મારા સમાગમથી થયેલો આનંદ અને વિયોગથી અનાનંદ દર્શાવ્યો; તેમ જ આપના સમાગમ માટે મને પણ થયું છે.’

(પત્રાંક : ૧૩૨, વર્ષ ૨૩મું)

* *

‘આજે આપનું એક પત્ર મલ્યું વાંચી સંતોષ થયો. નિરંતર તેવો જ સંતોષ આપતા રહેવા વિજાપ્તિ છે.’

‘આપનો સમાગમ અધિક કરીને ઈચ્છું છું. ઉપાધિમાં એ એક સારી વિશ્રાંતિ છે. કુશળતા છે, ઈચ્છું છું.’

(પત્રાંક : ૧૩૩, વર્ષ ૨૩મું)

* *

‘સર્વ સમર્થ પુરુષો આપને પ્રાપ્ત થયેલાં જ્ઞાનને જ ગાઈ ગયા છે. એ જ્ઞાનની દિન પ્રતિદિન આ આત્માને પણ વિશેષતા થતી જાય છે. હું ધારું છું કે કેવળજ્ઞાન સુધીની મહેનત કરી અલેખે તો નહીં જાય.’

(પત્રાંક : ૧૬૫, વર્ષ ૨૪મુ.)

* *

‘આત્મા જ્ઞાન પાખ્યો એ તો નિઃસંશય છે; ગ્રંથિભેદ થયો એ ત્રણો કાળમાં સત્ય વાત છે. સર્વ જ્ઞાનીઓએ પણ એ વાત સ્વીકારી છે. હવે છેવટની નિર્વિકલ્પ સમાધિ આપણને પામવી બાકી છે, જે સુલભ છે.’

(પત્રાંક : ૧૭૦, વર્ષ ૨૪મુ.)

* *

‘આપની સર્વોત્તમ પ્રક્ષાને નમસ્કાર કરીએ છીએ. કળિકાળમાં પરમાત્માએ કોઈ લક્ષિતમાન પુરુષો ઉપર પ્રસ્ત થવું હોય, તો તેમાંના આપ એક છો. અમને તમારો મોટો ઓથ આ કાળમાં મળ્યો અને તેથી જ જિવાય છે.’

(પત્રાંક : ૨૧૫, વર્ષ ૨૪મુ.)

* *

‘વનમાં જઈએ’ ‘વનમાં જઈએ’ એમ થઈ આવે છે. આપનો નિરંતર સત્તસંગ હોય તો અમને ઘર પણ વનવાસ જ છે.’

(પત્રાંક : ૨૧૭, વર્ષ ૨૪મુ.)

* *

‘હાલ મને મુમુક્ષુઓનો પ્રતિબંધ પણ જોઈતો નહોતો. કારણ કે મારી તમને પોષણ આપવાની હાલ અશક્યતા વર્ત્ત છે. ઉદ્યક્ષણ એવો જ છે. માટે સોભાગભાઈ જેવા સત્પુરુષ પ્રત્યેનો પત્રવ્યવહાર તમને પોષણરૂપ થશે. એ મને મોટો સંતોષનો માર્ગ મળ્યો છે. તેમને પત્ર લખશો. જ્ઞાનકથા લખશો તો હું વિશેષ પ્રસંગ છું.’

(પત્રાંક : ૨૪૦, વર્ષ ૨૪મુ)

* *

‘વેદનાને વખતે શાતા પૂછનાર જોઈએ, એવો વ્યવહારમાર્ગ છે; પણ અમને આ પરમાર્થમાર્ગમાં શાતા પૂછનાર મળતો નથી; અને જે છે તેનાથી વિયોગ રહે છે. ત્યારે હવે જેનો વિયોગ છે એવા જે તમે તે અમને કોઈ પણ પ્રકારે શાતા પૂછો એમ માગીએ છીએ.’

(પત્રાંક : ૨૪૪, વર્ષ ૨૪મુ)

* *

‘અપૂર્વ સ્નેહમૂર્તિ એવા આપને અમારો પ્રણામ પહોંચે. હરિકૃપાથી અમે પરમ પ્રસંગ પદમાં છીએ. તમારો સત્સંગ નિરંતર ઈચ્છાએ છીએ.’

‘અમે હાલમાં ઘણું કરીને આપના કાગળોનો વખતસર ઉત્તર લખી શકતા નથી; તેમ જ પૂરા ખુલાસાથી પણ લખતા નથી, તે જોકે યોગ્ય તો નથી; પણ હરિની એમ ઈચ્છા છે, જેથી તેમ કરીએ છીએ. હવે જ્યારે સમાગમ થશે, ત્યારે અમારો એ દોષ આપને ક્ષમા કરવો પડશે એવી અમારી ખાતરી છે.’

‘અને તે ત્યારે મનાશે કે જ્યારે તમારો સંગ હવે ફરી થશે. તે સંગ ઈચ્છાએ છીએ, પણ જેવા જોગે થવો જોઈએ, તેવા જોગે થવો દુર્લભ છે. ભાદરવામાં જે આપે ઈચ્છા રાખી છે, તેથી કંઈ અમારી પ્રતિકૂળતા નથી, અનુકૂળતા છે; પણ તે સમાગમમાં જે જોગ ઈચ્છાએ છીએ તે જો થવા દેવા હરિની ઈચ્છા હોય અને સમાગમ થાય તો જ

અમારો ખેદ મટે એમ માનીએ છીએ.'

(પત્રાંક : ૨૫૫, વર્ષ ૨૪મું)

* *

પરમ પૂજ્યજી,

આપનો કાગળ ૧ ગઈ કાલે કેશવલાલે આપ્યો. જેમાં નિરંતર સમાગમ રહેવામાં ઈશ્વરેચ્છા કેમ નહીં હોય એ વિગત જણાવી છે.

સર્વ શક્તિમાન હરિની ઈચ્છા, સદૈવ સુખરૂપ જ હોય છે, અને જેને કાંઈ પણ ભક્તિના અંશો પ્રાપ્ત થયા છે એવા પુરુષે તો જરૂર એમ જ નિશ્ચય કરવો કે "હરિની ઈચ્છા સદૈવ સુખરૂપ જ હોય છે."

આપણો વિયોગ રહેવામાં પણ હરિની તેવી જ ઈચ્છા છે, અને તે ઈચ્છા શું હશે તે અમને કોઈ રીતે ભાસે છે, જે સમાગમે કહીશું.

શ્રાવણ વદ્ધમાં આપને વખત મળે તેવું હોય તો પાંચ પંદર દિવસ માટે સમાગમની ગોઈવાણ કરવાની ઈચ્છા કરું.

'જ્ઞાનધારા' સંબંધી મૂળમાર્ગ અમે તમને આ વખતના સમાગમમાં થોડો પણ કહીશું; અને તે માર્ગ પૂરી રીતે આ જ જન્મમાં તમને કહીશું એમ અમને હરિની પ્રેરણ હોય તેવું લાગે છે.

તમે અમારે માટે જન્મ ધર્યા હશે એમ લાગે છે. તમે અમારા અથાગ ઉપકારી છો. તમે અમને અમારી ઈચ્છાનું સુખ આપ્યું છે. તે માટે નમસ્કાર સિવાય બીજો શું બદલો વાળો એ?

પણ અમને લાગે છે કે અમારે હાથે હરિ તમને પરાભક્તિ અપાવશે; હરિના સ્વરૂપનું જ્ઞાન કરાવશે;

અને એ જ અમે મોટો ભાગયોછય માનીશું.

(પત્રાંક : ૨૫૮, વર્ષ ૨૪મું)

* *

‘ઈશ્વરેચ્છા હશે તો પ્રવૃત્તિ થશે; અને તેને સુખદાયક માની લઈશું, પણ મન મેલાપી સત્તસંગ વિના કાલક્ષેપ થયો દુર્લભ છે. મોક્ષથી અમને સંતની ચરણ-સમીપતા બાહુ વધાલી છે; પણ તે હરિની ઈચ્છા આગળ દીન છીએ. ફરી ફરી આપની સ્મૃતિ થાય છે.

(પત્રાંક : ૨૬૮, વર્ષ ૨૪મું)

* *

ઉં બ્રહ્મ સમાધિ
‘શ્રી સુભાગ્ય પ્રેમસમાધિ વિષે વર્તે વર્તે છે.’

- અપ્રેગાટ સત્ત.
(પત્રાંક : ૩૦૬, વર્ષ ૨૫મું)

* *

‘માણી ખાઈને ગુજરાન ચલાવશું; પણ બેદ નહીં પામીએ; જ્ઞાનના અનંત આનંદ આગળ તે દુઃખ તૃણ માત્ર છે’ આ ભાવાર્થનું જે વચન લખ્યું છે, તે વચનને અમારો નમસ્કાર હો ! એવું જે વચન તે ખરી જોગ્યતા વિના નીકળવું સંભવિત નથી.’

(પત્રાંક : ૩૨૨, વર્ષ ૨૫મું)

* *

‘ત્યાગને ઈચ્છીએ છીએ; પણ થતો નથી. તે ત્યાગ કદાપિ તમારી ઈચ્છાને અનુસરતો કરીએ, તથાપિ તેટલું પણ હાલ તો બનવું સંભવિત નથી.’

(પત્રાંક : ૩૩૪, વર્ષ ૨૫મું)

* *

‘ચિત્ત ઘણી વાર તમ પ્રત્યે રહ્યા કરે છે. જગતમાં બીજા પદાર્થો તો અમને કંઈ રુચિનાં કારણ રહ્યા નથી. જે કંઈ રુચિ રહી છે તે માત્ર એક સત્યનું ધ્યાન કરનારા એવા સંત પ્રત્યે, જેમાં આત્માને વર્ણાવ્યો છે એવાં સત્યાસ્ત્ર પ્રત્યે, અને પરેચ્છાએ પરમાર્થનાં નિમિત્ત-કારણ એવાં દાનાંદ પ્રત્યે રહી છે.’
(પત્રાંક : ઉ૫૭, વર્ષ ૨૫મું)

* *

‘અમારું જે ચિત્ત તે આત્મા સિવાય અન્ય સ્થળે પ્રતિબદ્ધતા પામતું નથી, ક્ષણ પણ અન્યમાવને વિષે સ્થિર થતું નથી; સ્વરૂપને વિષે સ્થિર રહે છે. એવું જે અમારું આશ્ર્યકારક સ્વરૂપ તે હાલ તો કયાંય કહ્યું જતું નથી. ઘણા માસ વીત્યાથી તમને લખી સંતોષ માનીએ છીએ.’

- નમસ્કાર વાંચશો. સેદ રહિત એવા અમે છીએ.
(પત્રાંક : ઉ૯૮, વર્ષ ૨૫મું)

* *

‘તમારા સત્સંગને વિષે અત્યંત રુચિ રહે છે, તથાપિ તે પ્રસંગ થવા હાલ તો ‘નિર્બળ’ થઈ શ્રી ‘હરિ’ ને હાથ સોંપીએ છીએ.’

(પત્રાંક : ઉ૭૮, વર્ષ ૨૫મું)

* *

‘સ્વસ્તિ શ્રી સાયલા ગ્રામ શુભસ્થાને સ્થિત, પરમાર્થના અખંડ નિશ્ચયી, નિષ્કામ સ્વરૂપ (....)--- ના વાર્ણવાર સ્મરણરૂપ, મુમુક્ષુ પુરુષોએ અનન્ય પ્રેમે સેવન કરવા યોગ્ય, પરમ સરળ અને શાંત-મૂર્તિ એવા શ્રી ‘સુભાગ્ય’, તેમના પ્રત્યે.

(પત્રાંક : ઉ૮૮, વર્ષ ૨૫મું)

* *

ઉદ્ય જોઈને ઉદાસપણું લજશો નહીં.

સ્વસ્તિ શ્રી સાયલા શુભસ્થાને સ્થિત, મુમુક્ષુજ્ઞને પરમ હિતસ્વી, સર્વ જીવ પ્રત્યે પરમાર્થ કરુણા-દેખિ
છે જેની, એવા નિષ્ઠામ, લક્ષ્મિતમાન શ્રી સુભાગ્ય પ્રત્યે,

શ્રી ‘મોહમયી’ સ્થાનેથી.....ના નિષ્ઠામ વિનયપૂર્વક યથાયોગ્ય પ્રાપ્ત થાય.

(પત્રાંક : ૪૦૨, વર્ષ ૨૫મું)

* *

‘આપના સમાગમની હાલમાં વિશેષ ઈચ્છા રહે છે, તથાપિ તે માટે કંઈ પ્રસંગ વિના યોગ ન કરવો
એમ રાખવું પડયું છે. અને તે માટે બહુ વિક્ષેપ રહે છે.’

‘તમને પણ ઉપાધિજ્ઞે વર્તે છે. તે વિકટપણે વેદાય એવો છે, તથાપિ મૌનપણે સમતાથી તે વેદવો
એવો નિશ્ચય રાખજો. તે કર્મ વેદવાથી અંતરાયનું બળ હળવું થશે.’

‘શું લખીએ ? અને શું કહીએ ? એક આત્મવાર્તામાં જ અવિદ્યા કાળ વર્તે એવા તમારું જેવા
પુરુષના સત્સંગના અમે દાસ છીએ. અત્યંત વિનયપણે અમારો ચરણ પ્રત્ય્યે નમસ્કાર સ્વીકારજો. એ જ
વિનંતી.’

દાસાનુદાસ રાયયંદના પ્રણામ વાંચજો.
(પત્રાંક : ૪૫૩, વર્ષ ૨૬મું)

* *

પરમસ્નેહી શ્રી સુભાગ્ય,

‘આપને પ્રતાપે અતે કુશળતા છે. આ તરફ દંગો ઉત્પન્ન થવા વિષેની વાત સાચી છે. હરિ-ઈચ્છાથી
અને આપની કૃપાથી અતે કુશળક્ષેમ છે.’

(પત્રાંક : ૪૬૧, વર્ષ ૨૬મું)

* *

આર્થ શ્રી સોભાગ પ્રત્યે, સાયલા.

‘શ્રી અંબાલાલ પ્રત્યે સુધારસ સંબંધી વાતચીત કરવાનો અવસર તમને પ્રાપ્ત થાય તો કરશો.’

(પત્રાંક : ૫૮૨, વર્ષ ૨૮મું)

* *

‘વળી આપના ચિત્તમાં જતી વખતે સમાગમની વિશેષ ઠિક્કા રહે છે. તો તે ઠિક્કાની ઉપેક્ષા કરવાને મારી યોગ્યતા નથી. આવા કોઈ પ્રકારમાં તમારા પ્રત્યે આશાતાના થવા જેવું થાય, એવી બીક રહે છે.’

(પત્રાંક : ૬૨૩, વર્ષ ૨૮મું)

* *

આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર

એવો માર્ગ વિનય તણો, ભાખ્યો શ્રી વીતચગા;
મૂળ હેતુ એ માર્ગનો, સમજે કોઈ સુભાગ્ય. ૨૦

પાંચે ઉત્તરથી થયું, સમાધાન સર્વાંગ;
સમજું મોક્ષ ઉપાય તો, ઉદ્ય ઉદ્ય સદ્ગુર્ભાગ્ય. ૮૬

શ્રી સુભાગ્ય ને શ્રી અચ્યળ, આદિ મુમુક્ષુકાજ્ઞ;
તથા ભવ્યહિત કરણે, કહ્યો બોધ સુખસાજ.

(પત્રાંક : ૭૧૮, વર્ષ ૨૮મું)

* *

જેને કોઈ પણ પ્રત્યે રાગ, દ્વેષ રહ્યા નથી,
તે મહાત્માને વારંવાર નમસ્કાર

પરમ ઉપકારી, આત્મારી, સરલતાદિ ગુણસંપત્તિ શ્રી સોભાગ,
ભાઈ ત્રંબકનો લખેલો કાગળ એક આજે મળ્યો છે.

“આત્મસિદ્ધિ” ગ્રંથના સંક્ષેપ અર્થનું પુસ્તક તથા કેટલાંક ઉપદેશપત્રોની પ્રતિ અત્રે હતી તે આજે ટપાલમાં મોકલ્યાં છે. બન્નેમાં મુમુક્ષુ જીવને વિચારવા યોગ્ય ઘણા પ્રસંગો છે.

પરમયોગી એવા શ્રી ઋષભદેવાદિ પુરુષો પણ જે દેહને રાખી શક્યા નથી, તે દેહમાં એક વિશેષપણું રહ્યું છે તે એ કે, તેનો સંબંધ વર્ત્ત ત્યાં સુધીમાં જીવે અસંગપણું, નિર્માહપણું કરી લઈ અબાધ અનુભવસ્વરૂપ એવું નિજસ્વરૂપ જાણી, બીજા સર્વ લાવ પ્રત્યેથી વ્યાવૃત (ધૂર્ત)થિયું, કે જેથી ફરી જન્મમરણનો ફેરો ન રહે. તે દેહ છોડતી વખતે જે ટલા અંશે અસંગપણું, નિર્માહપણું, યથાર્થ સમરસપણું રહે છે તેટલું મોકષપદ નજીક છે એમ પરમ જ્ઞાની પુરુષનો નિશ્ચય છે.

કુંઈ પણ મન, વચન, કાયાના યોગથી અપરાધ થયો હોય જાણતાં અથવા અજાણતાં તે સર્વ વિનયપૂર્વક
ખમાવું છું, ઘણા નમ્રભાવથી ખમાવું છું.

(પત્રાંક : ૭૮૦, વર્ષ ૩૦મું)

* *

‘હે સર્વાતૃષ્ટ સુખના હેતુભૂત સમ્પ્રક્રિદ્ધાન ! તને અત્યંત ભક્તિથી નમસ્કાર હો.’

‘આ અનાદિ અનંત સંસારમાં અનંત અનંત જીવો તારો આશ્રય વિના અનંત અનંત દુઃખને અનુભવે છે.’

‘તારો પરમાનુગ્રહથી સ્વસ્વરૂપમાં રૂચિ થઈ. પરમ વીતરાગ સ્વભાવ પ્રત્યે પરમ નિશ્ચય આવ્યો. કૃતકૃત્ય થવાનો માર્ગ ગ્રહણ થયો.’

‘હે જિન વીતરાગ ! તમને અત્યંત ભક્તિથી નમસ્કાર કરું છું. તમે આ પામર પ્રત્યે અનંત અનંત ઉપકાર કર્યો છે.’

‘હે કુદુરુદુર્દાદિ આચાર્યો ! તમારાં વચનો પણ સ્વરૂપાનુસંધાનને વિષે આ પામરને પરમ ઉપકારભૂત થયાં છે. તે માટે હું તમને અતિશય ભક્તિથી નમસ્કાર કરું છું.’

‘હે શ્રી સોભાગ ! તારા સત્ત્સમાગમના અનુગ્રહથી આત્મદશાનું સ્મરણ થયું તે અર્થે તને નમસ્કાર હો.’

(આત્યંતર પરિણામ અવલોકન - હાથનોંધ ૨, પાનુ ૮૨૪)

* *

**પ. પૂ. શ્રી સૌભાગ્યભાઈની ઓળખ આપતાં
શ્રીમદ્દજીએ કરેલા સંબોધનો તેમજ સહીઓ**

શ્રીમદ્દના સર્વ સત્તસંગીઓમાં પૂ. શ્રી સૌભાગ્યભાઈ મૂર્ધન્યસ્થાને રહ્યા. પૂ. શ્રી સૌભાગ્યભાઈને લખેલા પત્રોની શરૂઆતમાં કરેલ સંબોધનો તથા અંતમાં કરેલ સહીઓ દ્વારા તે બન્નેનું એકમેક થયેલું હઠ્ય, શ્રી સૌભાગ્યભાઈ પ્રત્યેનો આદર લાવ તથા શ્રીમદ્દજીની અંતરંગાદશા પ્રદર્શિત થાય છે.

સંબોધનો:- આત્મવિવેક સંપત્તિ, સૌભાગ્યમૂર્તિ સૌભાગ્ય, પરમપૂર્જ્ય, કેવળબીજ સંપત્તિ, સર્વોત્તમ ઉપકારી, જીવનમુક્ત, મહાભાગ્ય, શાંતમૂર્તિ, પરમવિશ્વામ, સ્વમૂર્તિરૂપ સૌભાગ્ય, સમરણીય મૂર્તિ, હઠ્યરૂપ, આત્મસ્વરૂપ, વિશ્રામમૂર્તિ, મુમુક્ષુ પુરુષોએ અનન્ય પ્રેમે સેવન કરવા યોગ્ય, પરમ સરળ અને શાંતમૂર્તિ એવા શ્રી સુભાગ્ય, મુમુક્ષુજનને પરમ હિતસ્વી, સર્વ જીવ પ્રત્યે પરમાર્થ કરુણાદ્વિષ્ટ છે જેની એવા નિષ્ઠામ, ભક્તિમાન શ્રી સુભાગ્ય, મુમુક્ષુજનના પરમ વિશ્રામરૂપ, મુમુક્ષુજનના પરમ બાંધવ, પરમ સ્નેહી શ્રી સૌભાગ્ય, મુમુક્ષુ પુરુષ શ્રી સૌભાગ્ય, સત્તસંગ યોગ્ય, ઉપકારશીલ, આર્થશ્રી, શાશ્વતમાર્ગનૈષ્ઠિક, પરમાર્થનૈષ્ઠિકાદિ ગુણ સંપત્તિ, આત્માર્થી, આત્મનિષ્ઠ, પરમ ઉપકારી આત્માર્થી, સરળતાદિ ગુણ સંપત્તિ શ્રી સૌભાગ્ય.

સહીઓ:- વિદ્યમાન ચાયચંદના પ્રણામ, વિદ્યમાન આજાંકિત ચાયચંદના દંડવતુ, લિભિતંગ ઈશ્વરાર્પણ, યથાર્થ બોધસ્વરૂપના યથાર્થ, વીતરાગભાવના યથાયોગ્ય, પરમ પ્રેમભાવથી નમસ્કાર પહોંચે, અભિજ્ઞબોધના પ્રણામ, બોધબીજ, સમાધિરૂપ સત્તસ્વરૂપપૂર્વક નમસ્કાર, સમસ્વરૂપશ્રી

રાયચેંદના નમસ્કાર, આત્મપ્રદેશો સમસ્થિતિએ નમસ્કાર, સહજસ્વરૂપ, આત્મપ્રણામ,
અત્યંત ભક્તિએ પ્રણામ, પ્રેમભક્તિએ નમસ્કાર, દાસાનુદાસ રાયચેંદના પ્રણામ પહોંચે,
આત્મસ્વરૂપે પ્રણામ, સહજાત્મસ્વરૂપ યથાયોગ્ય, સહજાત્મ ભાવનાએ યથાયોગ્ય, ત્રિવિધ
નમસ્કાર, ભક્તિભાવે નમસ્કાર, સહજશુદ્ધ આત્મસ્વરૂપ.

* *

* પૂર્ણી સોલાગભાઈના ઉદ્ગાર વચનો *

પોતાને મન જેઓ પરમ ઈષ્ટ અને સૌથી વલ્લભ છે, આવા પરમકૃપાળું દેવને પ.પુ. સોલાગભાઈ નિયમિત પણે પત્રો લખતા. તે પત્રોમાં શ્રીમદ્ભ્રગું પ્રત્યેની એકનિષ્ઠા, ઉત્કૃષ્ટ પૂજ્યભાવ, વિરહની વેદના, આર્થિક પરિસ્થિતિનો બેદ, પ્રગટમાર્ગ પ્રવર્ત્તાવા માટેની વિનંતી, શાસ્ત્ર સમજ, તેમજ અંતરનો અનુભવ આવા અનેક ભાવો વ્યક્ત થતા. તે પત્રોમાંના થોડા વચનો જે શ્રીમદ્ભ્રગું પ્રત્યેનો અહોભાવ પ્રગટ કરે છે તે અહીં દર્શાવ્યા છે.

‘આપની સમર્થાઈ (સમર્થતા)અદ્ભુત છે તે વિષે કંઈ લખી શકતો નથી. જાણો છે તે જાણો છે ને જાણો છે તે માણો છે.’

(પત્રાંક : ૫)

* *

‘ખીલાથી વળજ્યો રહે તો વાળ વાંડો ન થાય’ તો મારે એમ જ છે. આ તો જીવને આનંદ લેવો કોઈ વખત પરશન (પ્રશ્ન)ઈથાદ (યાદ)આવે તો લખું છું. તે ફક્ત જાણવા સારું, બાકી બીજું કંઈ નથી. જાણવું તું તે તો જાણ્યું. હવે જાણવું રહુ નઈ (રહ્યું નહીં)કાં તો આપ જેવાને સાક્ષાત્ જાણા છે (જાણ્યા છે)તો બીજી પરવા નથી. જેમ ગોપીયુંએ (ગોપીઓએ)ઓધ્વજને કંનું (કહ્યું)હતું કે, તમારા ગનાનમાં (જ્ઞાનમાં)અમે કંઈ સમજતાં નથી ને અમારે ગનાન (જ્ઞાન)જોતું (જોઈતું)નથી તેમ છે. હવે આપની ઈચ્છા હોય તેમ કરો. ગમે તો સમાગમમાં રાખો ગમે તો દૂર રાખો પણ એક ભજન રાત દિવસ મારે તો આપનું છે. માટે કીરપા (કૃપા)કરી

મારી ઈચ્છા પુરી કરો. તેમાં તમારું કંઈ બગડી જવાનું નથી, વધારે શું લખું.’

(પત્રાંક : ૭)

* *

‘કે આવા પ્રતાપી પુરુષ અને તેનો જગતને કંઈ પ્રભાવ જોવામાં આવે નહીં, એ એક આશ્ર્ય જેવું છે.’

(પત્રાંક : ૧૨)

* *

‘આપનો કૃપાપત્ર રવીવારનો લખેલ ગઈકાલે આવ્યો. જેમાં અપૂર્વ વાણીથી વિગત લખી તે વાંચી જીવને ઘણો જ આનંદ થયો છે અને એ જ કાગળ વાંચતા મનમાં એમ થઈ આવે કે આ લયરૂપ સંસારમાંથી કયારે છુટાય. વળી તેના રેશ (રહસ્ય) અને મરમ (મર્મ) વિચારીએ છીએ તો અદ્ભુત આશ્ર્યકારક વાણી લાગે છે. એવી વાણીનો બોર્ડ વખતોવખત કરવા કૃપા કરશો.’

(પત્રાંક : ૧૬)

* *

‘રાત્રે કેટલીક વખત બે ત્રણ વાસ્તવનો તાવ આવી જાય છે. આંખે આગળ કરતા ઠીક છે પણ જંખાશ વર્તાય છે. આમ શરીરની ચેખાથી એક માલા (માળા) લીધી છે અને ચાત દિવસ આપનું સ્મરણ કર્યા કરું છું. મનમાં એમ પણ થાય છે કે શરીરમાં નબળાઈ આવતી જાય છે તો હવે આવખાંની (આયુષ્યની) સ્થીતી (સ્થિતિ) લાંબી હસે નહીં. તેનો તો મનમાં બેદ કંઈ નથી. પણ જેટલો વિજોગ છે એ મનમાં બેદ રહ્યા કરે છે.’

(પત્રાંક : ૨૭)

* *

‘गनानी (ज्ञानी)पुरुष पुरवना (पूर्वना)उदे (उदय)भावथी अगनानी (अज्ञानी)माफक वर्तता होय तेने कैआ (कथा)लक्षणथी गनानी (ज्ञानी)ज्ञाणवा लभु (लभ्य)तो जो पुरवनुं (पूर्वनुं)उपार्जननुं बળ होय अने गनानी (ज्ञानी)पुरुषनोसमागम होय तो ते पुरुषने गनानीनी (ज्ञानीनी)अविरोध वाङ्मीनी परीक्षा थाय. वળी ज्ञानी पुरुषनां नेश वैराग्यथी समपुरश भरेलानी परीक्षा थाय. ए बे परिक्षा जेने थઈ છે तेने संदेह ઉपज्वानुं कारण नથી. ज्ञानी पुरुषने કાઈ ચार હाथ વગेરે નિશાની હोતી નથી. જેવી માણસની ચેષ્ટા હોય છે, તેવી જ હોય છે. આજ અને ગૈआ (ગયા)કાળમાં જે ગનાની પ્રત્યક્ષ છે તેનું માતમ વાગજળથી થઈ ગયેલા ગનાનીનું જાણે છે તેવું તેવું જણાતું નથી. એ જ મોહનીય કરમનું બળ છે પણ જો પ્રત્યેક ગનાનીનું માતમ (મહાત્મ્ય)જેમ થઈ ગયેલા ગનાનીનું સમજે છે, તેમજ જો આ જીવ સમજે તો સુગમમાં સુગમ તરવાનો ઉપાય એ છે તે સિવાય બીજો ઉપાય મને તો દેખાતો નથી.’

‘गનાની વિષે વિચાર કરતા ઓછી બુદ્ધિથી ચાલી શકે નહીં. તેમ કોઈ બતાવનાર નહીં તેથી બુદ્ધિ થાકી ગઈ. મનની દોડ બધી ઘણી ખરી ઓછી પડી ગઈ છે. છેવટ એક વિચાર નકડી કર્યા કે રાત દિવસ સહજાત્મસ્વરૂપનું સમરણ કરું છું ને તુંહી તુંહી બીજાનું કાઈ જરૂર નથી. આપની ભક્તિ કરું છું હવે આપની મરજી પ્રમારો કરશો. એજ વિનંતિ. ભાઈ શ્રી રેવાશંકરભાઈને પ્રણામ કેશો.’

(પત્રાંક : ૨૮)

* *

‘આત્મસિદ્ધિ ગ્રંથ ચૌદ પूર્વનું સાર હોય તેવો જણાય છે. અને હું તથા ગોશળીઓ નીત વાંચીએ છીએ ઘણો આનંદ થાય છે. ફરી બીજા ગ્રંથની માગણી કરીએ તેવું રહ્યું નથી.’

(પત્રાંક : ૩૩)

* *

‘ગોશળીઓ તથા હું હાલમાં આત્મસિદ્ધ ગ્રંથ વાંચીએ છીએ ઘણો આનંદ આવે છે. ગોશળીયાએ મુખપાઠ કરી દીધો છે. મારે પણ દોહા ૧૦૧ મુખપાઠ થયા છે. બાકીના થોડે થોડે કરું છું રોજ રાત ને દિવસ તેમાં જ ઉપયોગ રહે છે. આ ગ્રંથ વાંચ્યા પછી બીજું વાંચવા મન થતું નથી. આની ટીકા અરથ (અર્થ)આપે જે કરેલ છે તે ટીકા અરથ (અર્થ)મહેરબાની કરી જ્યાં હોય ત્યાંથી મોકલવા કૃપા કરશો.’

(પત્રાંક : ૩૮)

* *

‘તો હવે જરૂર સોમવારે ત્યાંથી વીદાય થાઈ અહીં પધારશો. જેમ બપૈયો પેયુપેયુ કરે છે તેમ અમે સર્વ તલખીએ છીએ.’

‘ગોશળીઓ આત્મસિદ્ધ ગ્રંથ વાંચે છે અને વિચારે છે. તેમજ હું પણ તે વાચ્યું છું. દુહા ૧૩૪ મુખપાઠ કરા (કર્યા)છે. અને વિચારતા ઘણો આનંદ આવે છે. વળી પાંચ મહીના થયાં તાવ આવે છે. તે જો આત્મસિદ્ધ ગ્રંથ આપે મોકલાવ્યો ન હોત તો આજસુધી દેહ રહેવો મુશ્કેલ હતો. ગ્રંથ વાંચી આનંદ આવે છે તેથી જીવું છું.’

(પત્રાંક : ૩૯)

* *

‘અહીના મુમુક્ષુ જીવ જેમ પાણી વિના માછલી તલખે (તલપાપડ થાય)તેમ દરશન (દર્શન)માટે તલખે છે.’

(પત્રાંક : ૪૧)

* *

‘આ કાગળ છેલ્લો લખી જણાવું છું જેઠ સુદ ઈ બુધવારે મરતક છે એવો આગળ ભાસ થયેલ તે સુદ ઈ નું બન્યું નહિં છતાં તે તારીખ ગઈ તો જેઠ વદ ઈ ને બુધવાર છે. ઘણું કરી તે તારીખે મરતુક થાશે. એમ ખાત્રી

છે. હવે આ પામર સેવક ઉપર બધી રીતે કૃપા દાખિ રાખશો. અને દેહને આત્મા જુદો છે. દેહ જડ છે. આત્મા ચૈતન્ય છે. તે ચૈતનનો ભાગ પ્રત્યક્ષ (પ્રત્યક્ષ)જુદો સમજામાં (સમજવામાં)આવતો ન હતો પણ એ થયાં આપની કૃપાથી અનુભવગોચરથી બેફુટ પ્રગાટ જુદો દેખાય છે. અને રાત દિવસ આ ચૈતન અને આ દેહ જુદા એમ આપની કૃપા દાખિથી સેજ થઈ ગયું છે. એ આપને સેજ જાણવા લાખ્યું છે.

(પત્રાંક : ૫૪)

* *

શાસોશ્વાસમાં વસેલા અને રોમે રોમમાં વ્યાપેલા
શ્રીમદ્ભૂત પ્રત્યેના શ્રી સોભાગભાઈના સંબોધનો અને સહીઓ

સંબોધનો : સાહેબજી, પૂજય તરણ તારણ, પરમાત્મા દેવ, પૂ. મહાપુરુષ, બોધ સ્વરૂપ, જોગેશ્વર સાહેબ,
પૂ. સાહેબજી, પ્રેમપંજ, સર્વ શુભોપમાલાયક, પરમ પરમાત્મા, આત્મ દેવ, સકળગુણજાણ, ચિંતણવી
હોઝો, શ્રી સહજાતમસ્વરૂપ સાહેબજી, જગતનો ઉદ્ઘાર કરનાર, આત્મસ્વરૂપ, સહજાતમસ્વરૂપ
સ્વામી, કરુણાસિંહ સદ્ગુરુ લગવાન, દેવાધિદેવ, સત્પુરુષ મહાત્મા, કરુણાસાગર, કૃપાનાથ,
પરમપુરુષ, મહાપ્રભુજી.

સહીઓ : સોભાગના પ્રણામ, સેવક સોભાગ, આજાંકિત સેવક, સેવક સોભાગના પાયેલાગણ, સેવક સોભાગ
લલ્લુભાઈના નમસ્કાર, સેવક સોભાગના દંડવત્ નમસ્કાર, આજાંકિત દાસના દાસ સેવક સોભાગના
નમસ્કાર, “દાસ દાસ હું દાસ છું આપ પ્રભુનો દીન” સોભાગના નમસ્કાર, આજાંકિત સેવક
પામરમાં પામર સોભાગ લલ્લુભાઈનાં નમસ્કાર.

* *

* પ્રત્યક્ષની બલિહારી *

ગગનમાં રહેલા લાખો તારાઓનો ઓજ પૃથ્વીને શ્વેત કરવા ઓછો પડે છે. જ્યારે પૂર્ણિમાનાં ચંદ્રનું માત્ર એક કિરણ આખીએ વસુંધરાને શ્વેત બનાવી શીતળતા આપવા સમર્થ છે. સો વર્ષનાં સ્વખનાં સુખ કરતાં સન્મુખની માત્ર એક ક્ષાળ પ્રગટ સત્ય ઓળખાવે છે. એક પ્રગટ દીવો બીજા દીવાઓને પ્રદીપ્ત કરી શકે છે. તેમ સજીવન મૂર્તિ, પ્રત્યેક દેહધારી જ્ઞાની સાથેની આપણી સંધિ થતાં ચૈતન્યનો ચ્યાત્રકાર સર્જાય છે, આત્માનો લક્ષ થાય છે.

શ્રી સોભાગભાઈ ઉપર પ્રશ્ન સ્વરૂપે લખાયેલા પત્રમાં શ્રીમદ્ભૂત પૂર્વ થઈ ગયેલા સ્થિત પરમાત્મએવનો અનુગ્રહ તેમજ વર્તમાનના વિદ્યમાન સત્પુરુષની ગુરુકૃપાની જીકર કરે છે. તે પ્રશ્નનો ઉત્તર સ્વરૂપ શ્રીમદ્ભૂત તેમજ શ્રી સોભાગભાઈએ લખેલા પત્રોમાંથી પ્રાપ્ત થાય છે.

‘શ્રી મહાવીર સ્વામીથી હાલનું જૈન શાસન પ્રવર્ત્યુ છે, તેઓ વધારે ઉપકારી ? કે પ્રત્યક્ષ હિતમાં પ્રેરનાર અને અહિતથી નિપારનાર એવા અધ્યાત્મમૂર્તિ સદ્ગુરુ વધારે ઉપકારી ? તે પ્રશ્ન માદુભાઈ તરફથી છે. અત્ર એટલો વિચાર રહે છે કે મહાવીરસ્વામી સર્વજ્ઞ છે અને પ્રત્યક્ષ પુરુષ આત્મજ્ઞ-સમ્યક્દ્રષ્ટિ છે, અર્થાત્ મહાવીરસ્વામી વિશેષ ગુણસ્થાનકે વર્તતા એવા હતા. મહાવીરસ્વામીની પ્રતિમાની વર્તમાનમાં ભક્તિ કરે, તેટલા જ ભાવથી પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુની ભક્તિ કરે એ બેમાં હિતયોગ્ય વિશેષ કોણ કહેવા યોગ્ય છે ? તેનો ઉત્તર તમે બન્ને વિચારીને સવિસ્તાર લખશોજુ.’

(પત્રાંક : ૫૨૭)

* *

‘પૂર્વ થઈ ગયેલા મોટા પુરુષનું ચિંતન કલ્યાણકારક છે; તથાપિ સ્વરૂપસ્થિતિનું કારણ હોઈ શકતું નથી; કારણ કે જીવે શું કરવું તે તેવા સમરણથી નથી સમજતું. પ્રત્યક્ષજોગે વગર સમજાવ્યે પણ સ્વરૂપસ્થિતિ થવી સંભવિત માનીએ છીએ, અને તેથી એમ નિશ્ચય થાય છે કે તે જોગનું અને તે પ્રત્યક્ષ ચિંતનનું ફળ મોક્ષ હોય છે. કારણ કે મૂર્તિમાન મોક્ષ તે સત્પુરુષ છે.’

(પત્રાંક : ૨૪૮)

* *

‘પૂર્વ થઈ ગયેલા અનંતજ્ઞાનીઓ જોકે મહાજ્ઞાની થઈ ગયા છે, પણ તેથી કંઈ જીવનો દોષ જાય નહીં; એટલે કે અત્યારે જીવમાં માન હોય તે પૂર્વે થઈ ગયેલા જ્ઞાની કહેવા આવે નહીં; પરંતુ હાલ જે પ્રત્યક્ષ જ્ઞાની બિરાજમાન હોય તે જ દોષને જણાવી કઢાવી શકે. જેમ દૂરના ક્ષીરસમુદ્રથી અત્રેના તૃપાતુરની તૃપા છીપે નહીં, પણ એક મીઠા પાણીનો કળશો અત્રે હોય તો તેથી તૃપા છીપે.’

(પત્રાંક : ૪૬૬)

* *

‘પૂરવે (પૂર્વ)જે જ્ઞાની થઈ ગયા તેના ભજન અને તેની વાણીના સાસતર (શાસ્ત્ર)ઉપરથી પોતાની અકકલે ચાલો (ચાલ્યો)પણ સંસાર છુટો (છુટ્યો)નહીં. વર્તમાન કાળમાં ગનાની (જ્ઞાની)પુરુષ વિચરે છે તેમને કોઈ જીવાઓ (જીવો)ઓળખી તેમને આશરે થઈ જાય અગર કોઈ કોઈના વીશવાસી (વિશ્વાસુ)માણસનાં કેવાથી (કહેવાથી)આશરે થઈ જાય તો તેનું કલ્યાણ થાય ? કે ઉપર લખા (લખ્યા)પુરવના (પૂર્વના)ગનાનીનો (જ્ઞાનીનો)આશરો લેવાથી થાય ? આ પ્રશ્ન હું લેરાભાઈ (લહેરાભાઈ)ગોશળીઓને મગન વિગેરે શામે (સામે)કહું (પુછું)છું કે વિચારી જવાબ આપો. તારે (ત્યારે)લેરાભાઈ (લહેરાભાઈ)નું કેવું (કહેવું)પૂર્વના થઈ ગયેલા ગનાની (જ્ઞાની)કેવળી તિર્થકર હતા. અને હાલના ગનાની છંદમધ (છંદમસ્થ)છે તો પુરવના (પૂર્વના)ગનાની કરતા અધુરાઈ હોય, માટે જેવી પૂરવે થઈ ગયેલ ગનાનીના વચ્ચનાં પરતીત (પ્રતીત)આવે

તેવી વર્તમાનના ગનાનીની આવે નહિ. ’

‘આ જવાબ ઉપરથી થોડો પ્રશ્ન ઉત્તર થશે કે અનંતકાળની જીવને ગાંઠ પડી ગઈ. જે વર્તમાનકાળના ગનાનીને (જ્ઞાનીને) માનવું (માનવા) નહીં. અને પૂરવે (પૂર્વ)થઈ ગયેલા ગનાનીને માનવા તેને લિધે આ સંસારી જીવ કરે છે અને જ્યાં સુધી આવીને આવી બુદ્ધિ રહેશે ત્યાં સુધી જન્મ મરણ છુટશે નહીં વળી જેટલા ગનાની પુરુષ દુનિયામાં થઈ ગયા છે તે બધાએ કાંચું (કાંચું) છે કે પ્રગટ જ્ઞાની વિના કલ્યાણ નહીં તે તે જાણતાં છતાં સંસારી જીવની આંખ ઉઘડતી નથી, શાપ (સાપ) ધરમાં નીકળે ત્યારે પકડી બહાર મૂકી આવે અને જ્યાં રાફડો હોય ત્યાં પૂજવા જાય પણ ધેર બેઠાં આવે તારે (ત્યારે) કોઈએ પુજ્યો નહીં. વળી કાળાંશવેશી (કેશી) આણગાર પારસનાથના શિષ્ય મહાવિદ્ધાન તેની ચરચા થઈ છે છેવટે પરગટ (પ્રગટ) અવતાર મહાવીર સ્વામીના શિષ્ય થાવું પડ્યું અને (કેટલાં) કાળમાં અનંતકાળે જોગ બન્યો છે તે સંસારી જીવ વિચાર કરતા નથી. પૂર્વ થઈ ગયેલા જ્ઞાની પુરુષો બધાયે પોકારી પોકારી કહી ગઆ (ગયા) છે. ગમે તો આજ, ગમે તો સો જીવે, ગમે તો અનંત જીવારે પ્રગટ ગનાની સમીપમાં થાશો ત્યારે તમારું જન્મ મરણ ટળશે. અને પૂરવે ગનાની થઈ ગયાં તે જેમ આપણે મનુષ્ય દેખાએ (દેખાયે) છીએ તેવા જ તે દેખવામાં હતા. બાકી તેને જાણવવાળા તેમની સમીપમાં રહેતા તે જાણતા માટે શાસ્ત્રની અનેક જીતની વાતું સાંભળી તમો જુલોમાં અને તમારે જન્મ મરણ છોડવા હોય તો આ અવસર છે. ફરી ફરી આવો અવસર આવવો નથી. આવો સુગમ ઉપાય બીજો કોઈ નથી બધાય ગનાની પુરુષ કહી ગયા છે. તેમ કંઠું છું પછી તમારી મરજ હોય તે પ્રમાણે (રસ્તે) ચઢો. પણ આ વાત અપૂર્વ છે. વારંવાર વિચારવા જેવી છે. તો મુમુક્ષુ જીવ હશે તે વિચારશે.’

(પત્રાંક : ૩૦, સંવત ૧૯૮૮ ના જેઠ પેલા સુદ ૧૫, મંગળવાર)

215 * * 216

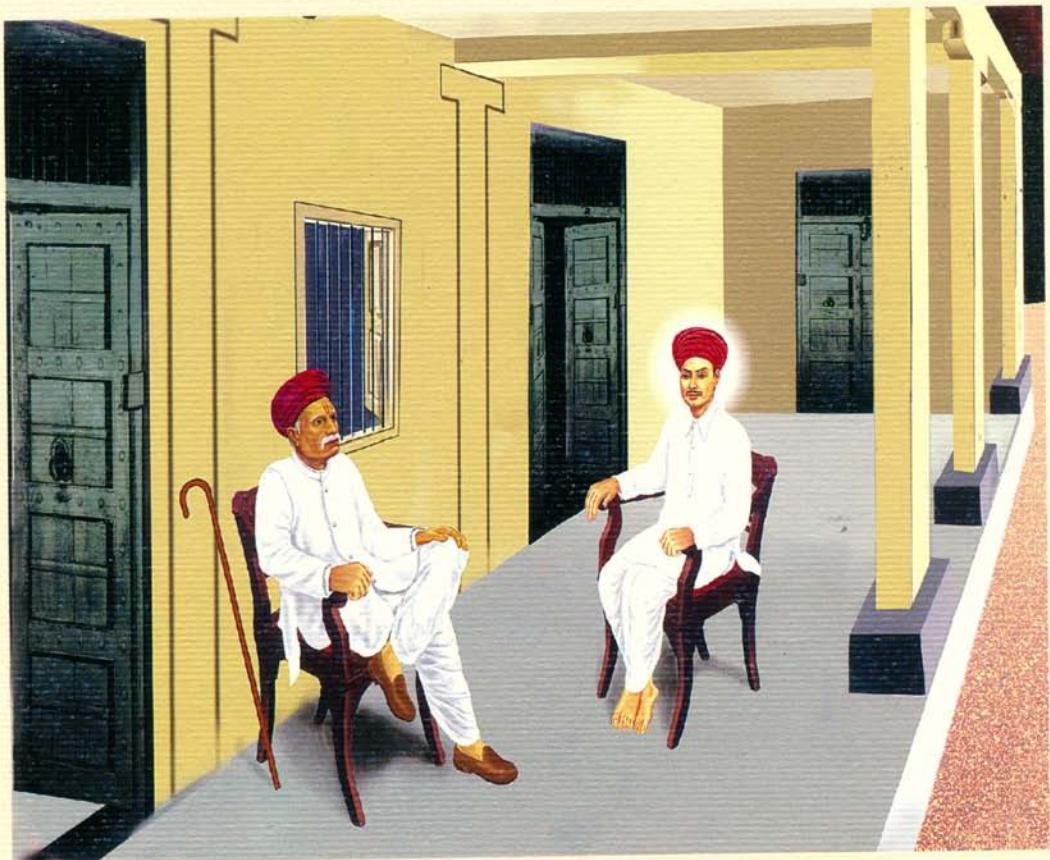

‘તજને અર્થ, ધનને અર્થ, ભોગને અર્થ, સુખને અર્થ, સ્વાર્થને અર્થ કે કોઈ જતના આત્મિક બંધનથી અમે સંસારમાં રહ્યા નથી. જગત કંઈ લેવાને માટે પ્રવૃત્તિ કરે છે, આ પ્રવૃત્તિ દેવાને માટે થતી હશે, એમ લાગે છે.’

(પત્રાંક :૪૧૫)

શ્રી સોભાગભાઈને મળતાં પૂર્વના શ્રીમદ્ભૂ

સંવત ૧૯૨૪ ની કાર્તિકી પૂર્ણિમાના રોજ વવાણિયા ગામે માતા દેવમાની કૂઝે જન્મેલા શ્રીમદ્ભૂને સાત વર્ષની વયે જાતિસ્મૃતિજ્ઞાન પ્રગટ્યું હતું. અતિશય સ્મરણશક્તિ અને તેજસ્વીતાને કારણો બે વર્ષમાં સાત ધોરણાનો શાળાનો અભ્યાસ પૂર્ણ કર્યો. આઠમે વર્ષે પ્રથમ કવિતા રચનાર શ્રીમદ્ભૂ કવિ રાયચંદ તરીકે પ્રસિદ્ધ પાખ્યા. તેરમે વર્ષે શ્રીમદ્ભૂ પિતાને સહાયભૂત થવા દુકાને બેસવા લાગ્યા. ૧૩ થી ૧૬ વર્ષના ધર્મ મંથનકાળના અંતે જૈન અનેકાંતવાદ સિદ્ધ થતા ૧૬ વર્ષ અને ૫ માસની વયે જૈન દર્શન પ્રભાવક ‘મોક્ષમાળા’ નું મંગળ સર્જન કર્યું. મુંબઇમાં સર ફરામજી કાવસજી ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં શ્રીમદ્ભૂએ શતાવધાન શક્તિનો પરિચય આપ્યો હતો. તેઓશ્રીને ‘હિન્દના હીરા’ તથા ‘સાક્ષાત્ સરસ્વતી’ ના ઇલ્કાબો મળ્યા હતા. જ્યોતિરશાસ્ત્રના પારંગત શ્રીમદ્ભૂ મુલ્કમશાહુર બન્યા પણ અંતરંગ ત્યાગી શ્રીમદ્ભૂનું જીવન લક્ષ્ય જુદું હતું. તીવ્ર વેરાગી શ્રીમદ્ભૂને સર્વસંગ પરિત્યાગી થઈ સાથું થવા છચ્છા હતી. પરંતુ માતાની આજ્ઞા ન મળતા નિઃસ્પૃહભાવે, નિર્બેંપપણે પોતાનો ઉદ્ય જાડી જબકબા સાથે મોરબીમાં લગ્નગ્રંથિથી જોડાઈ ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રવેશ કર્યો. પ્રામાણિકતા અને નીતિમાતાના ઉચ્ચ ધોરણ ધરાવતા શ્રીમદ્ભૂને જવેરાત અને આડતનો વેપાર હતો, છતાં તેઓનો ધર્મપુરુષાર્થ દિનપ્રતિદિન વેગવંતો બન્યો.

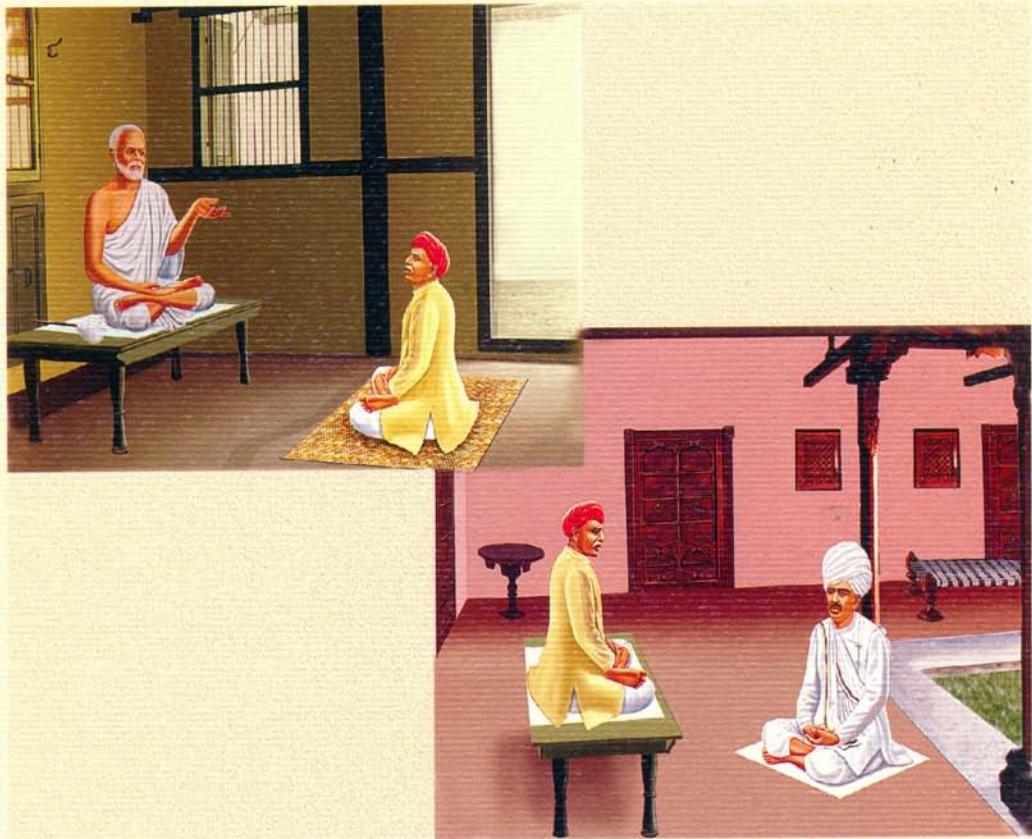

‘શાસ્ત્રમાં માર્ગ કહ્યો છે, ભર્ત કહ્યો નથી. ભર્ત તો સત્પુરુષના અંતરાત્મામાં રહ્યો છે.’

(પત્રાંક : ૫૮)

સત્પુરુષની ચરણરજને સેવવાનો અભિલાષી છું

અનંતકાળ થયા જીવને પરિબ્રમણ કરતાં છતાં તેની નિવૃત્તિ કેમ થતી નથી અને તે શું કરવાથી થાય ? આ કેન્દ્રસ્થ વિચાર પર શ્રીમદ્ભૂજાએ ઘણું તત્ત્વમંથન કર્યું છે અને તેનો તાગ મેળવવા ખૂબજ ઝૂર્યા છે. તેવામાં નહિયાદના વતની, પ્રખર વેદાંતી, શ્રી મનસુખરામ સૂર્યરામ ત્રિપાઠીનો શ્રીમદ્ભૂજાને વવાણિયામાં મેળાપ થયો. ત્રિપાઠીજની વિદેહી દશા તથા ધર્મસંબંધી માધ્યસ્થ, ઉચ્ચ અને સરળ વિચારોને કારણે શ્રીમદ્ભૂજાને તેઓ પ્રત્યે ખૂબ આદરભાવ જાગ્યો. પરસ્પર પરિચય વધારવા શ્રીમદ્ભૂજાએ પત્ર વ્યવહાર શરૂ કર્યો હતો. પોતાની આધ્યાત્મિક પિપાસાને તૃપ્ત કરવા શ્રીમદ્ભૂજ વિનંતી કરે છે, ‘હું અર્થ કે વય સંબંધમાં વૃધ્ય સ્થિતિવાણો નથી તોપડા કંઈ જ્ઞાનવૃધ્યતાને આણવાને આપના જેવા સત્સંગને, તેમના વિચારોને અને સત્પુરુષની ચરણરજને સેવવાનો અભિલાષી છું. ઘડા વર્ષોથી આપના અંત:કરણામાં વાસ કરી રહેલ બ્રહ્મવિદ્યાનું આપના જ મુખેથી શ્રવણ થાય તો જ શાંતિ છે.’ હદ્યની નિર્મળતાએ કરેલી આ ઇચ્છાની પૂર્તિ શ્રી સોભાગભાઈના મિલનથી પૂર્ણ થઈ.

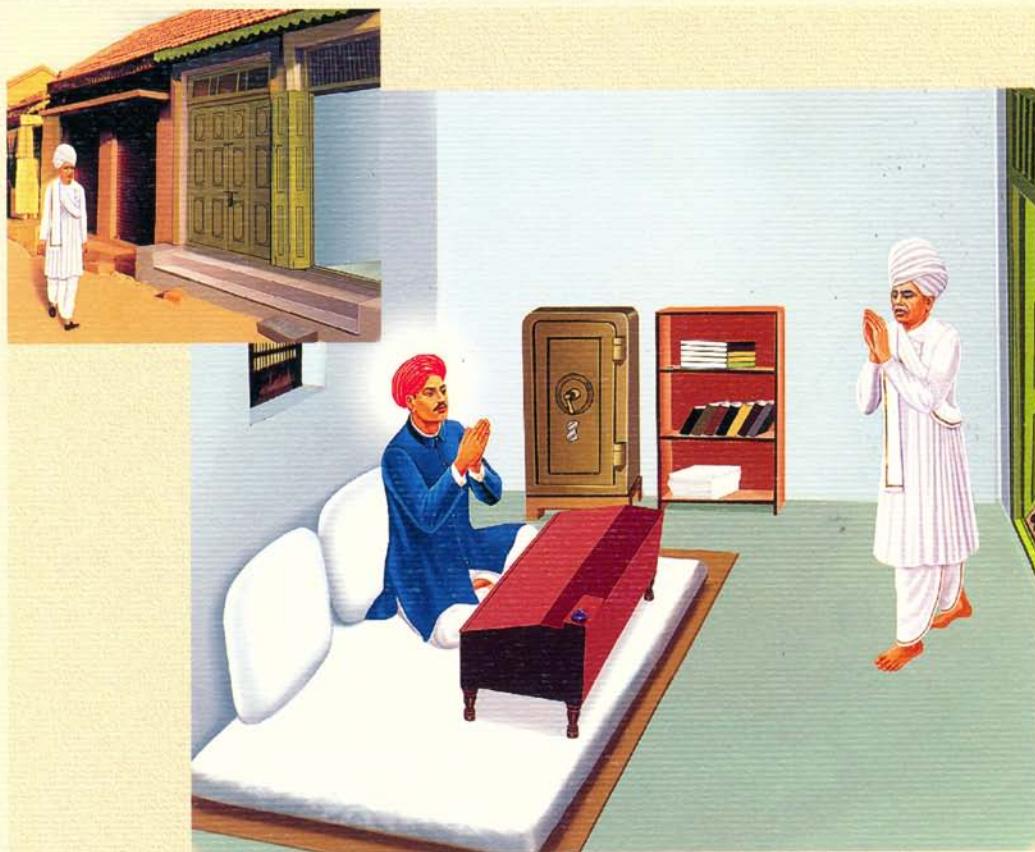
‘હે આત્મનુ ! તું સંસારદુઃખના વિનાશ અર્થે જ્ઞાનરૂપી સુધારસને પી અને સંસારસમુદ્ર પાર ઉત્તરવા માટે ધ્યાનરૂપ વહાણનું અવલંબન કર.’

(પત્રાંક : ૧૦૨)

શ્રીમહદ્જીને મળતાં પૂર્વના શ્રી સોભાગભાઈ

શ્રી સોભાગભાઈના પિતાશ્રી શ્રી લલ્બુભાઈ શેઠ લીંબડી રાજ્યના કારભારી હતા પણ રાજ પ્રપંચના કારણો તે પદ તેમને છોડવું પડ્યું. તેઓ ભગતના ગામ સાયલામમાં આવી વસ્થા. સમય જતાં આર્થિક સ્થિતિ ઘસાવા લાગી. સાધુ સેવાથી કે મંત્ર વિદ્યાથી કોઇ રિષ્યાસિષ્ય મળી જાય તો આર્થિક સ્થિતિ સુધરે એમ માનીને શ્રી લલ્બુભાઈ શેઠ રતલામમાં રહેતા વૃધ્ય મારવાડી સાધુ પાસે આવ્યા. પણ બન્યું એવું કે એ સાધુ આર્થિક લાભને બદલે અધ્યાત્મ લાભ આપનારા નીકળ્યા. ધનની આવી અનર્થ કામના પ્રગત કરવા માટે એમણે શ્રી લલ્બુભાઈને ઠપકો આપ્યો. શ્રી લલ્બુભાઈએ પોતાના દોષની ક્ષમા માંગી અને નિરપેક્ષ ભાવે સાધુની સેવા સુશ્રુતા કરી. ત્યારબાદ શ્રી લલ્બુભાઈને સુપાત્ર જાણી તે અધ્યાત્મનિષ્ઠ સાધુએ સુધારસ નામની યોગક્રિયાની - બીજશાનની પ્રાપ્તિ કરાવી. એમ પણ કહ્યું કે, ‘યોગ્ય પાત્રને તે આપશો તો તેને પણ જ્ઞાન પ્રાપ્તિમાં ઉપકારી થશે.’

શ્રી લલ્બુભાઈ સાયલા ગામમાં પાંડા આવ્યા. અર્થોપાર્જન કે વ્યવહાર પ્રવૃત્તિ છોડીને આ પરમાર્થ રહસ્યભૂત બીજશાનની આરાધના કરવા લાગ્યા. તેઓ તેનું અહરિંશ ધ્યાન કરતા અને પોતાને જંગમ સામાયિક છે એમ કહેવા લાગ્યા. પોતાના પુત્ર શ્રી સોભાગભાઈને સુપાત્ર જાણી તે બીજશાનની પ્રાપ્તિ કરાવી.

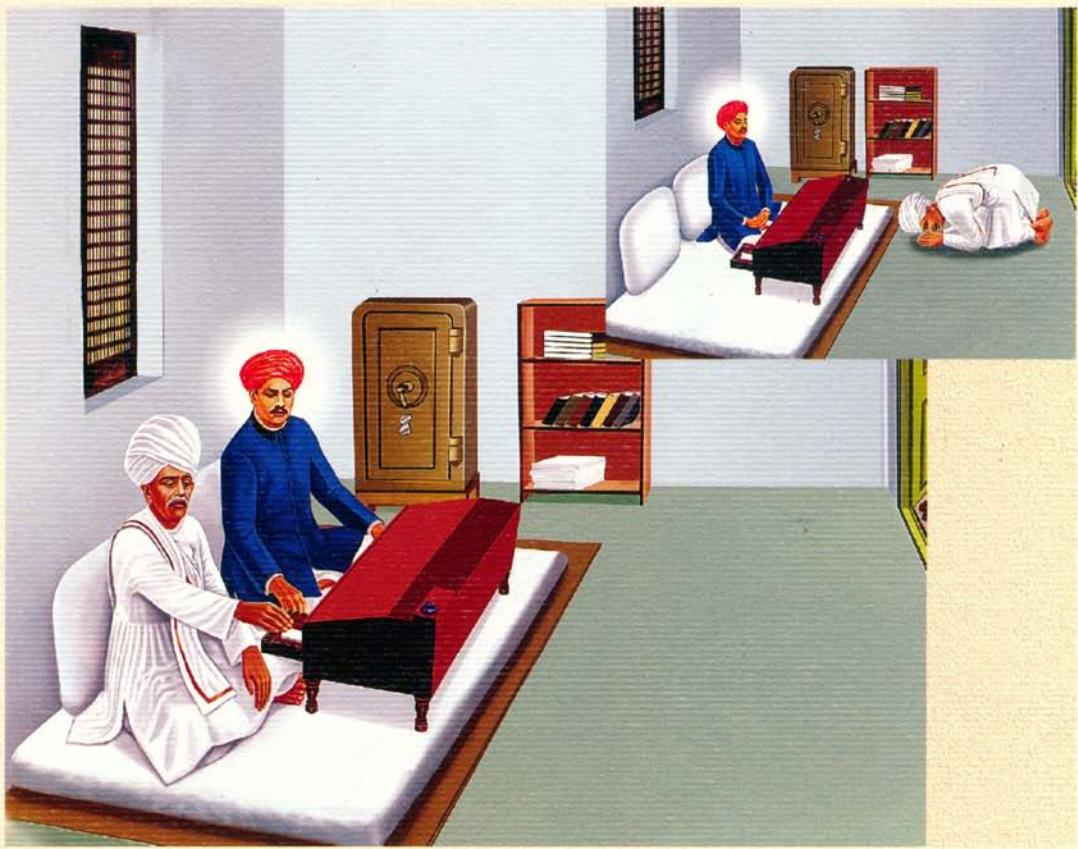

‘आत्माने समाधि थवा माटे, आत्मस्वरूपमां स्थिति माटे सुधारस के जे मुखने विषे वरसे छे, ते एक अपूर्व आधार छे.’

(पत्रांक : ४७१)

શ્રી રાજ સોભાગનું પ્રથમ ધન્ય મિલન

શ્રી સોભાગભાઈએ પિતાજીની આજ્ઞા લઈ ઘડાં જવોનું કલ્યાણ થાય એવી ઉદાત્ત ભાવનાથી દેશવિષ્યાત શતાવધાની કવિ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીને પરમયોગ્ય પુરુષ જાણી જેતપર જઇ બીજ્જાન આપવા વિચાર્ય. જેતપરમાં શ્રીમદ્જી પોતાના બનેવી શ્રી ચત્રભુજ બેચરની દુકાનમાં બેઠા હતા. ૨૩ વર્ષના શ્રીમદ્જી પાસે ૬૭ વર્ષના શ્રી સોભાગભાઈ આવે એ પૂર્વ જ શ્રીમદ્જીના નિર્મળજ્ઞાનમાં જણાયું કે, શ્રી સોભાગભાઈ બીજ્જાનની પ્રાપ્તિ કરાવવા આવી રહ્યા છે, શ્રીમદ્જીએ કાળણની એક કાપલી લઈ તેના પર શ્રી સોભાગભાઈ બીજ્જાન આપવા આવી રહ્યા છે, એવી નોંધ લખીને તેને દુકાનની ગાડી પાસેના ગલ્લામાં મૂકી રાખી. શ્રી સોભાગભાઈના આવતાં જ શ્રીમદ્જીએ નામ દઈ આવકાર આયો, ‘આવો સોભાગભાઈ, આવો !’ શ્રીમદ્જીએ કઇ રીતે પોતાનું નામ જાણ્યું હશે ! એનો વિચાર શ્રી સોભાગભાઈના મનમાં ચમકી રહ્યો. શ્રીમદ્જી જ્ઞાનવંત મહાત્મા છે તેવો પોતાનો અભિપ્રાય દ્રઢ કરવા શ્રી સોભાગભાઈએ સાર્યલામાં પોતાના ઘરના બારણાની દિશા પૂછતાં તેનો યથાર્થ ઉત્તર મળતાં તેઓ સાનાંદાશર્ય પાખ્યા.

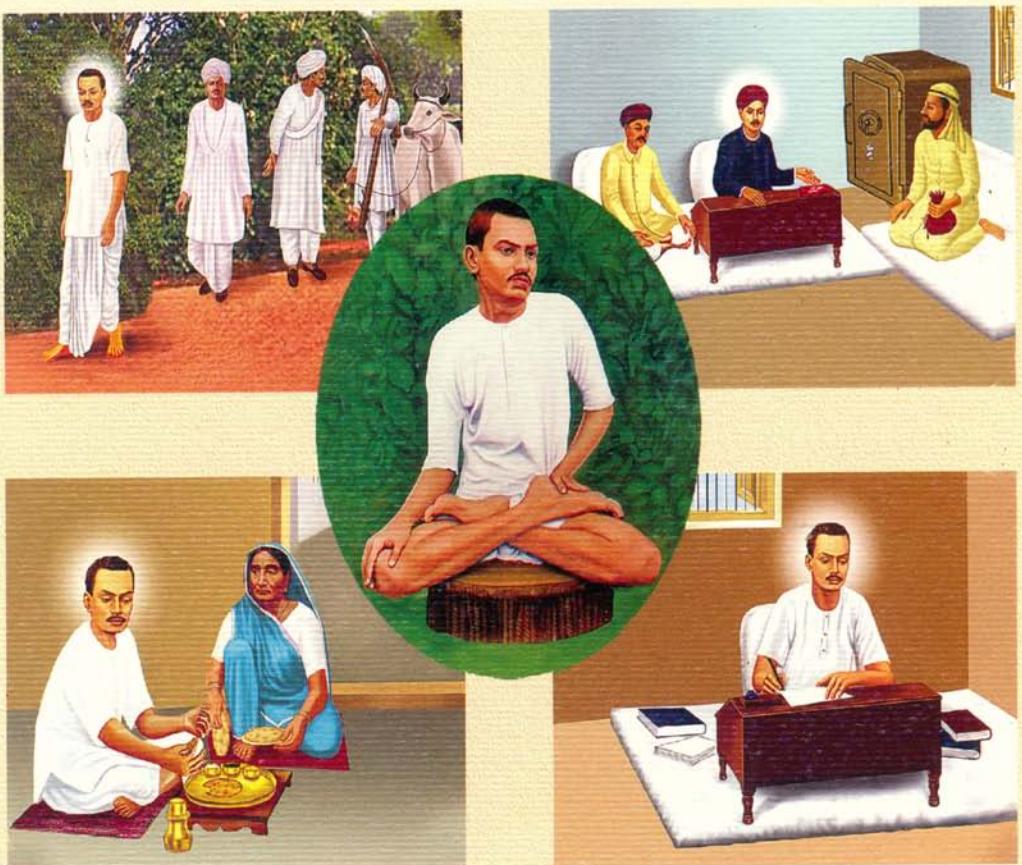
‘બૂજી ચહત જો ખાસકો, હે બૂજનકી રીત; પાવે નહિ ગુરુગમ બિના, એહી અનાદિ સ્થિત.
એહી નહિ હે કલ્પના, એહી નહી વિભંગ; કઈ નર પંચમકાળમે, દેખી વસ્તુ અભંગ.’

(પત્રાંક : ૨૫૮)

કોઈ બ્રહ્મરસના લોગી, કોઈ બ્રહ્મરસના ભોગી;
જાણે કોઈ વિરલા યોગી, કોઈ બ્રહ્મરસના લોગી.

શ્રી સોભાગભાઈ હજુ તો આમ ચિંતવે છે ત્યાં શ્રીમદ્ભૂતે કહ્યું, ‘આ ગલ્લામાં એક કાપલી છે તે કાઢીને વાંચો.’ તો જે બીજજાન દર્શાવવા પોતે આવ્યા હતા તે વાત તેમાં લખેલી જાણતા શ્રી સોભાગભાઈ તો આશર્યથી દિંગ થઈ ગયા અને ચમત્કાર નિહાળી શ્રીમદ્ભૂતના ચરણોમાં ત્રણ નમસ્કાર કર્યા. આ પછી બન્ને વચ્ચેના સત્ત્વમાગમના અંતે શ્રીમદ્ભૂત અપૂર્વસમાવિમાં લીન થઈ ગયા. અત્યાર સુધીની સાધનામાં પરમાર્થની જે કડી ખૂટતી હતી તે શ્રી સોભાગભાઈના અનુગ્રહથી મળી ગઈ. પરમાર્થ પ્રવૃત્તિમાં ઘણો વેગ મળ્યો. શ્રી સોભાગભાઈને પણ શ્રીમદ્ભૂતમાં સાચા ગુરુનાં દર્શાન થયા. આ બીજજાન તે શું ? અથવા સુધારસ તે શું ? શુધ્ય આત્માનો અનુભવ થાય છે એવું અમોઘ, નિર્વિકારી સત્ત્વસાધન, તે બીજજાન. આ બીજજાનની, સુધારસપાનની, યોગપ્રક્રિયાની પ્રાપ્તિ શ્રી સદ્ગુરુ કરાવે છે.

પલમે પ્રગાટે મુખ આગલસે, જબ સદ્ગુરુ ચરન સુપ્રેમ બસે;
વહ સત્યસુધા દરસાવહિંગે, ચતુરાંગુલ હે દ્રગસે મિલહે;
રસદેવ નિરંજન કો પિવહી, ગહિ જોગ જુગોજુગ સો જવહી.

‘ઉપજે મોહ વિકલ્પથી, સમસ્ત આ સંસાર; અંતર્મુખ અવલોકતાં, વિલય થતાં નહીં પાર.’

(પત્રાંક : ૮૫૪)

શ્રીમદ્ભૂજનો આત્મિક ઉત્કર્ષ

પરમાર્થસખા શ્રી સોભાગભાઈ સાથેનો પરમાર્થ સંબંધ ઉત્તરોત્તર વધતો ગયો. પ્રથમ પત્રમાં (પત્રાંક ૧૩૨) શ્રીમદ્ભૂજ લખે છે કે, ‘ક્ષાળવારનો પણ સત્પુરુષનો સમાગમ તે સંસારરૂપ સમુદ્ર તરવાને નૌકારૂપ થાય છે.’ એ વાક્ય મહાત્મા શંકરાચાર્યજીનું છે; અને તે યથાર્થ જ લાગે છે. આપે મારા સમાગમથી થયેલો આનંદ અને વિયોગથી અનાનંદ દર્શાવ્યો તેમજ આપના સમાગમ માટે મને થયું છે. શ્રી સોભાગભાઈને મળ્યાબાદ સુતા, બેસ્તા, જાગતા, ઉઠતા, ખાતા, પીતા, હાલતા, ચાલતા સર્વ પ્રવૃત્તિ કરતાં ‘દિનરાત રહે તદ્ધ્યાન મહી’ એવું રાત અને દિવસ આ પરમાર્થ વિષયનું જ મનન શ્રીમદ્ભૂજને રહે છે. તેઓ શ્રી સોભાગભાઈને લખે છે કે, ‘આપના પ્રતાપે આનંદવૃત્તિ છે, પ્રભુ પ્રતાપે ઉપાધિજન્ય વૃત્તિ છે, સર્વ સમર્થ પુરુષો આપને પ્રાપ્ત થયેલા જ્ઞાનને જ ગાંધ ગયા છે, એ જ્ઞાનની દિનપ્રતિદિન આ આત્માને વિશેષતા થતી જાય છે.’ સંવત ૧૯૪૭ માં શુદ્ધ સમ્યગ્ગ્રદ્ધનની પ્રાપ્તિ બાદ પરમઉલ્લાસથી તેઓ શ્રી સોભાગભાઈને લખે છે કે, ‘આત્મા જ્ઞાન પામ્યો એ તો નિઃસંશય છે, ગ્રંથિભેદ થયો એ ત્રણે કાળમાં સત્ય વાત છે. સર્વ જ્ઞાનીઓએ એ વાત સ્વીકારી છે. તન્મય આત્મયોગમાં પ્રવેશ છે, ત્યાંજ ઉલ્લાસ છે, ત્યાં જ યાચના છે અને યોગ બહાર પૂર્વકર્મ ભોગવે છે.’

‘આજના પ્રભાતથી નિરંજનદેવની કોઈ અદ્ભુત અનુગ્રહતા પ્રકાશી છે અને ઘડા દિવસ થયા છયેલી પરાભક્તિ કોઈ અનુપમરૂપમાં ઉદ્ય પામી છે.’

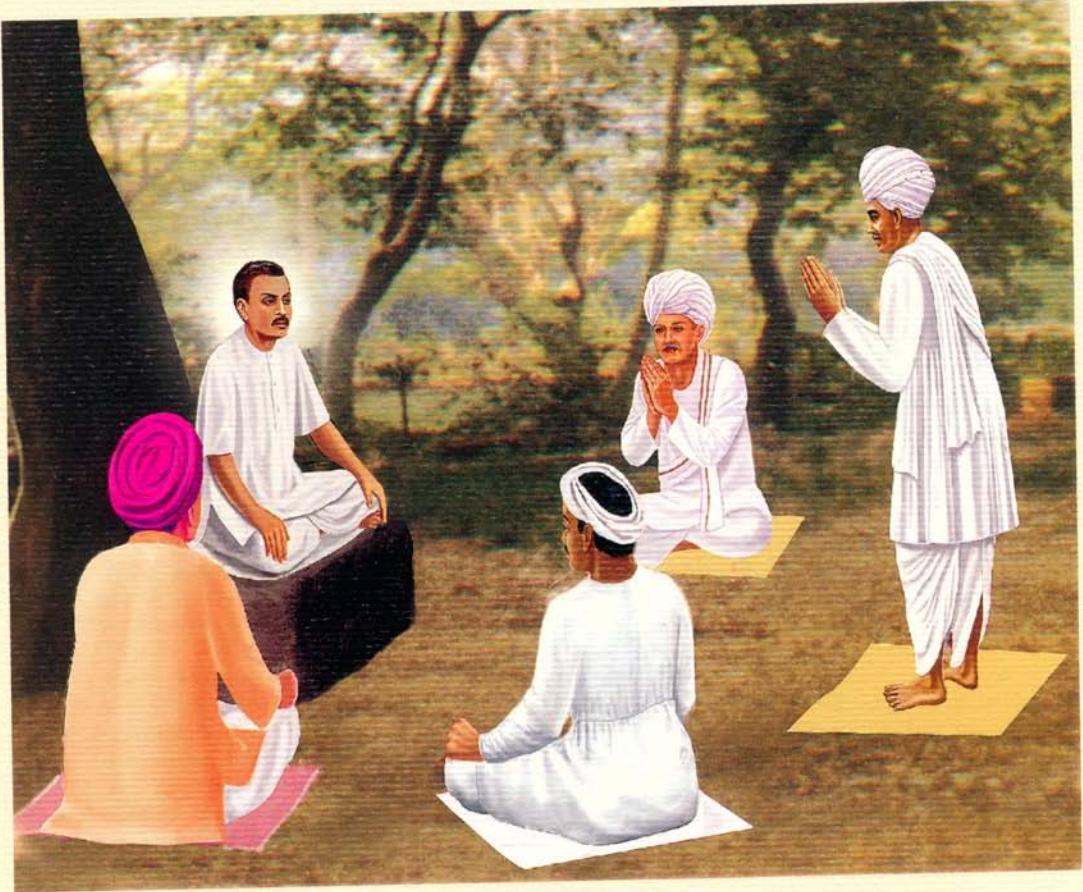

‘જેને બોધબીજની ઉત્પત્તિ હોય છે, તેને સ્વરૂપસુખથી કરીને પરિતૃપ્તપાણું વર્ત્ત છે, અને વિષય પ્રત્યે અપ્રયત્ન દશા વર્ત્ત છે.’

(પત્રાંક : ૩૬૦)

બજે આત્માઓ વચ્ચેની આધ્યાત્મિક સંબંધની ગરિમા

આવા શ્રીમહ્ પોતે તો પૂર્ણપદને પ્રાપ્ત કરે છે પણ એ જેના દ્વારા સિધ્ય થયેલ તેવા પરમાર્થ પરમસભા શ્રી સોભાગભાઈને કેમ ભૂલે? એટલે શ્રી સોભાગભાઈને લખે છે કે, ‘મોટું આશ્રમ્ય તો એ છે કે, આપ જેવાને સભ્યકૃત્તાના બીજની, પરાભક્તિના મૂળની પ્રાપ્તિ છતાં ત્યાર પછીનો ભેદ કેમ પ્રાપ્ત નથી હોતો? તેમ હરિ પ્રત્યે અખંડ લયરૂપ વૈરાગ્ય જેટલો જોઈએ તેટલો કેમ વર્ધમાન નથી થતો? એનું જો કોઈ કારણ સમજાતું હોય તો લખશો.’ ત્યારબાદ પત્રમાં લખે છે કે, ‘શ્રાવણ વદમાં આપને વખત મળે તેવું હોય તો પાંચ પંદર દિવસ માટે સમાગમની ગોઈવણ કરવાની છચ્છા કરું. જ્ઞાનધારા સંબંધી મૂળમાર્ગ અમે તમને આ વખતના સમાગમમાં થોડો પણ કહીશું, અને તે માર્ગ પૂરી રીતે આ જ જન્મમાં તમને કહીશું એમ અમને હરિની પ્રેરણા હોય તેવું લાગે છે. તમે અમારે માટે જન્મ ધર્યો હશે એમ લાગે છે. તમે અમારા અથાગ ઉપકારી છો. તમે અમને અમારી છચ્છાનું સુખ આપ્યું છે, તે માટે નમસ્કાર સિવાય બીજો શું બદલો વાળીએ? પણ અમને લાગે છે કે અમારા હાથે હરિ તમને પરાભક્તિ અપાવશે, હરિના સ્વરૂપનું જ્ઞાન કરાવશે, અને એ જ અમે મોટો ભાગ્યોદય માનીશું.’

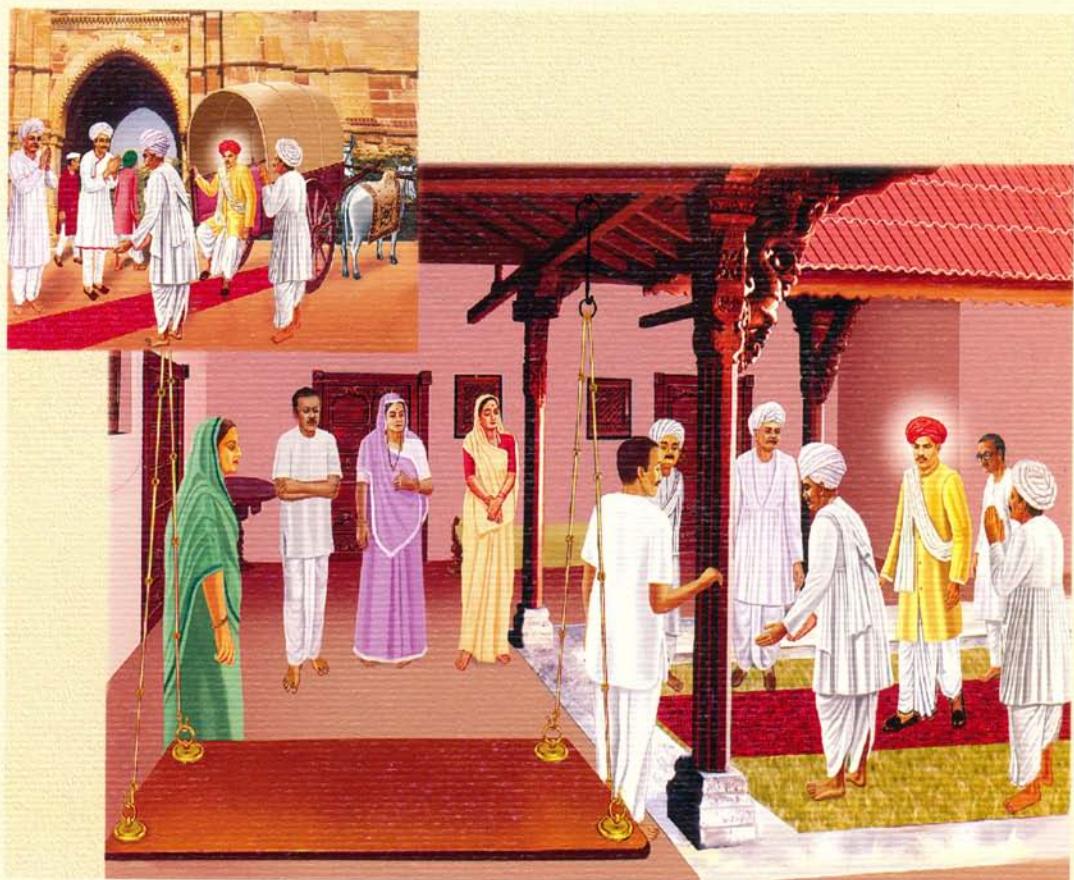

‘અંતર્ગમાં એવા સતપુરુષને પ્રગટ રાખી બાધપદેશો ગુપ્તપણું રાખવું વધારે યોગ્ય છે.’

(પત્રાંક : ૩૮૭)

અપ્રગાટ સત્તને પ્રગાટ થવા વિનંતી

મુમુક્ષુઓના પરમ હિતસ્વી શ્રી સોભાગભાઈ અને શ્રી દુંગરશીભાઈ શ્રીમદ્જીને વારંવાર પરમાર્થ માર્ગને પ્રકાશવા માટે ભેખ લઈ નીકળી પડવાની વિનંતી કરતા. તેના જવાબમાં શ્રીમદ્જી લખે છે કે, ‘પારમાર્થિક વિષય માટે હાલ મૌન રહેવાનું કારણ પરમાત્માની ઈચ્છા છે. જ્યાં સુધી અસંગ થઇશું નહિ અને તારપછી તેની ઈચ્છા મળશે નહિ ત્યાં સુધી પ્રગાટ રીતે માર્ગ કહીશું નહિ અને આવો સર્વ મહાત્માઓનો રિવાજ છે, અમેતો દીન માત્ર છીએ.’ વિશેષમાં જણાવે છે કે ‘યથાપ્રારબ્ધ ઉપદેશ વ્યવહારનો ઉદ્યમ પ્રાપ્ત ન થતાં, અકિતરૂપ પ્રત્યક્ષ આશ્રયમાર્ગ સત્પુરુષો પ્રકાશતા નથી. અન્ય વ્યવહારના ઉદ્યમાં અપ્રસિદ્ધ રહે છે, સામાન્ય મનુષ્યની પેઠે વિચરે છે.’

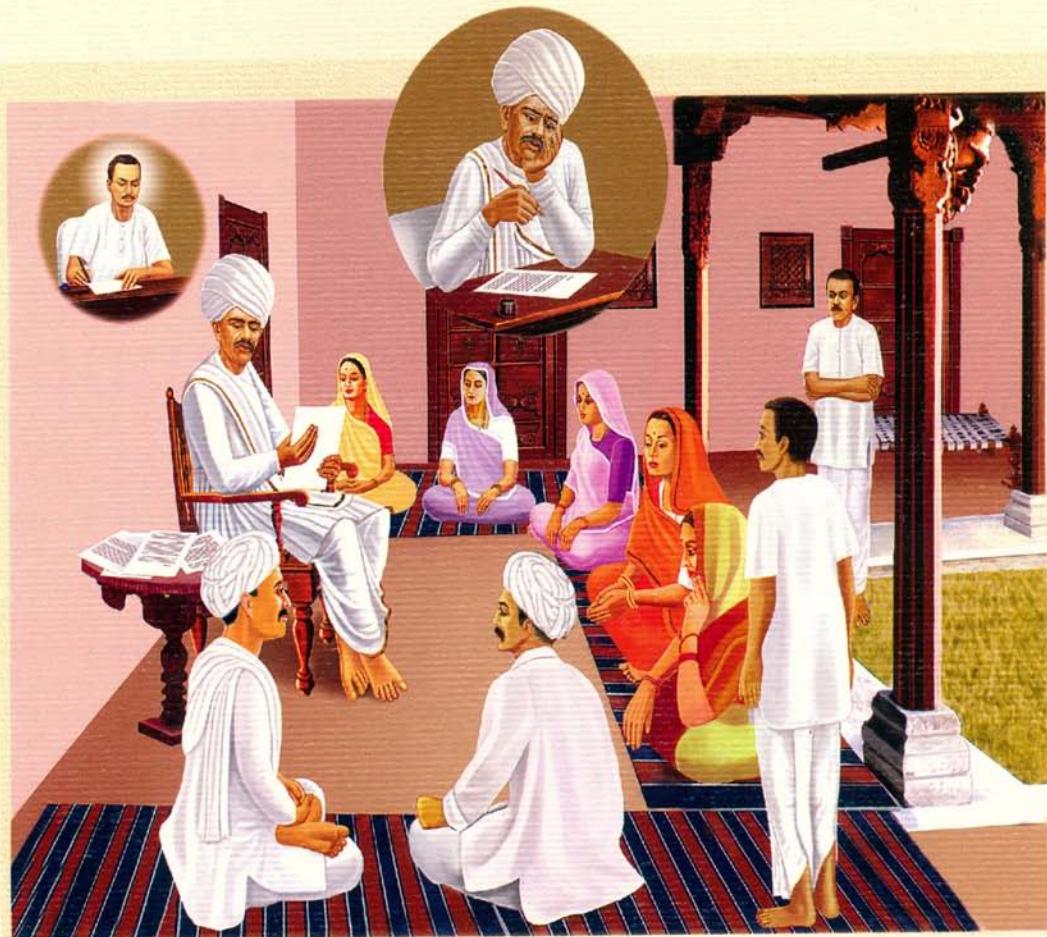

‘સતપુરુષમાં જ પરમેશ્વરબુદ્ધિ, એને જ્ઞાનીઓએ પરમ ધર્મ કહ્યો છે.’

(પત્રાંક : ૨૫૪)

શ્રી સોભાગભાઈ તથા કુટુંબીજનોનું આધ્યાત્મિક સ્થિતિકરણ

પરમકૃપાળુદેવ જ્યારે સાયલા પૂ. શ્રી સોભાગભાઈના ઘરે સિગરામમાં પદ્ધારતા ત્યારે તેઓના ઘરમાં આનંદ અને ઉત્સાહ ઉભરાતો. સાક્ષાત્ પ્રભુ ઘરે પદ્ધારે છે એવું અનુભવતા શ્રી સોભાગભાઈ સાયલાની શેરીથી ઘરના આંગણા સુધી લાલ જાજમ બિછાવી તે ઉપર ચાલીને પ્રભુને ઘરે પદ્ધારવા આગ્રહ ભરી વિનંતી કરતા. ગામવાસીઓમાં કુતુહલ જાગે અને પ્રભુના દર્શનનો લાભ સર્વ પ્રાપ્ત કરે, તેમજ લોકો કલ્યાણની સન્મુખ થાય એવી ઉત્તમભાવના તેઓ ધરાવતા. પૂ સોભાગભાઈના બે પુત્રો મહિલાલ તથા અંબકલાલ, રતનબા, ઉજમબા તથા સાસરે ગયેલી દિકરીઓને આ આનંદના અવસરે તેડાવી પ્રભુના દર્શન તથા સત્તસંગના લાભમાં તેઓશ્રી સહભાગી કરતા. પરમકૃપાળુદેવ તથા શ્રી સોભાગભાઈ બન્ને સાયલામાં વધારેમાં વધારે ૧૦ દિવસ એક સાથે રહ્યા હતા. સાત વર્ષના આધ્યાત્મિક સંબંધ દરમ્યાન તેઓ બન્ને ૫૬૦ દિવસ સાથે રહ્યા હતા. આમ સરેરાશ વર્ષમાં ૮૦ દિવસ ભેગા રહ્યા હતા. ‘તમને અને દુંગરને જે ખેદ રહે છે, તેથી તે પ્રકાર વિષે અમને અસંખ્યાતગુણવિશિષ્ટ ખેદ રહેતો હશે એમ લાગે છે. કારણકે જે જે પ્રસંગે તે વાત આત્મપ્રદેશમાં સ્મરણ થાય છે, તે તે પ્રસંગે બધા પ્રદેશ શિથિલ જેવા થઈ જાય છે; અને જીવનો નિત્યસ્વભાવ હોવાથી જીવ આવો ખેદ રાખતાં છતાં જીવે છે; વળી પરિણામાંતર થઈ થોડા અવકાશો પણ તેની તે વાત પ્રદેશો પ્રદેશો સ્હુરી નીકળે છે, અને તેવી ને તેવી દશા થઈ આવે છે, તથાપિ આત્મા પર અત્યંત દૃષ્ટિ કરી તે પ્રકારને હાલ તો ઉપશમાવવો જ ઘટે છે, એમ જાણી ઉપશમાવવામાં આવે છે.’

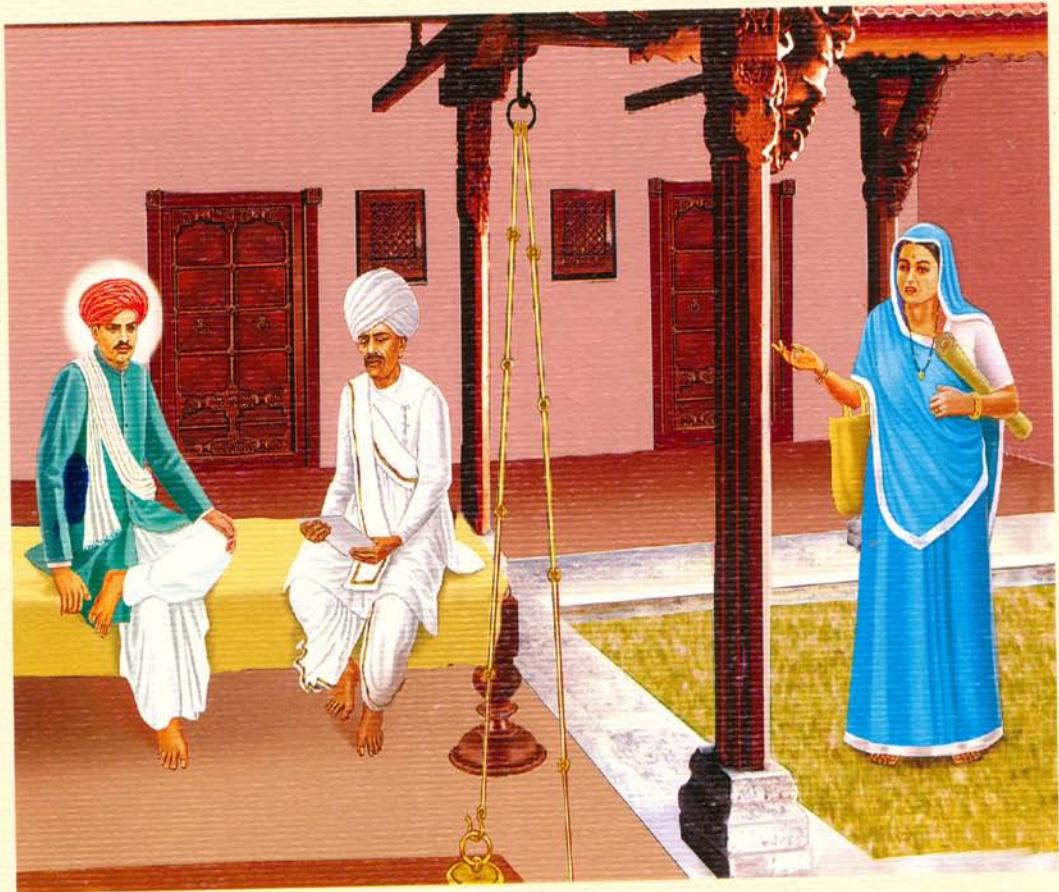
‘તૃષ્ણા કેમ ઘટે? લૌકિક ભાવમાં મોટાઈ મૂકી દે તો.’ ‘જગતને રૂં દેખાડવા અનંતવાર પ્રયત્ન કર્યું; તેથી રૂં થયું નથી. એક ભવ જો આત્માનું રૂં થાય તેમ વ્યતીત કરવામાં જશે, તો અનંત ભવનું સાંટું વળી રહેશે.’

(ઉપદેશ ધાર્યા : ૧૪ / પત્રાંક : ૩૭)

ચિન્તામાં સમતા રહે તો તે આત્મચિંતન જેવી છે.

શ્રી સોભાગભાઈની આર્થિક સ્થિતિ સારી નહોતી તે બાબતની ચિંતા પોતે પત્ર દ્વારા શ્રીમદ્ભૂતને સરળતાથી લખી જણાવતા. રિદ્ધિ સિદ્ધિ યોગની યાચના પણ કરતા. નિઃસ્પૃહ શ્રીમદ્ભૂત પોતાના પરમાર્થસખાને સાંકડી સ્થિતિમાં પડવા નહિ દેતા સન્માર્ગમાં સ્થિર કરતા. કલ્યાણમૂર્તિ શ્રીમદ્ભૂત શ્રી સોભાગભાઈને દુઃખમાં આશ્વાસન તથા દિલાસાર્થે લખે છે કે, ‘તમે અમે કંઈ દુઃખી નથી. જે દુઃખ છે તે રામના ૧૪ વર્ષના દુઃખનો દિવસ પણ નથી. પાંડવના ૧૩ વર્ષના દુઃખની એક ઘડી નથી, અને ગજસુકુમારના ધ્યાનની એક પળ પણ નથી. સંસારની જાળ જોઈ ચિન્તા ભજશો નહિ. ચિન્તામાં સમતા રહે તો તે આત્મચિંતન જેવી છે. ‘ચમત્કાર બતાવી યોગને સિદ્ધ કરવો, એ યોગીના લક્ષણ નથી. સર્વોત્તમ યોગી તો એ છે કે જે સર્વ પ્રકારની સ્પૃહાથી રહિતપણો સત્યમાં કેવળ અનન્ય નિષ્ઠાએ સર્વ પ્રકારે સત્ત્ર જ આચરે છે; પારમાર્થિક વૈભવથી મુમુક્ષુને સાંસારિક ફળ આપવાનું જ્ઞાની હચું નહીં કારણકે અકર્તવ્ય તે જ્ઞાની કરે નહીં.’

પરમ કૃપાળુદેવ અવારનવાર શ્રી સોભાગભાઈના ઘરે સાયલા પદ્ધારતા, ત્યારે શ્રી સોભાગભાઈના પુત્રો શ્રી મહિલાલ તથા શ્રી અંબકલાલ સેવામાં હાજર રહેતા. તેઓને પરમ કૃપાળુદેવ પ્રત્યે શ્રદ્ધાન હતું. તેઓ બને પર વિશેષ પરમાર્થ રંગ ચરે, ધર્મના અનુરોગી બને તે અર્થે શ્રી સોભાગભાઈ પરમ કૃપાળુદેવને વિનંતી કરી કહેતા કે, ‘છોકરાઓને એવું કાંઈ લખીને મોકલો કે એ વાંચે અને એ પ્રમાણો વર્તે તો અનું કામ થઇ જાય.’ તેથી કરુણાસિન્ધુ પરમ કૃપાળુદેવે પત્રાંક ૨૦૦ વચનાવલી લખી મોકલાવેલ કે જે જ્ઞાનમાર્ગની શ્રેણી છે, મોકષમાર્ગની નિસરણી છે.

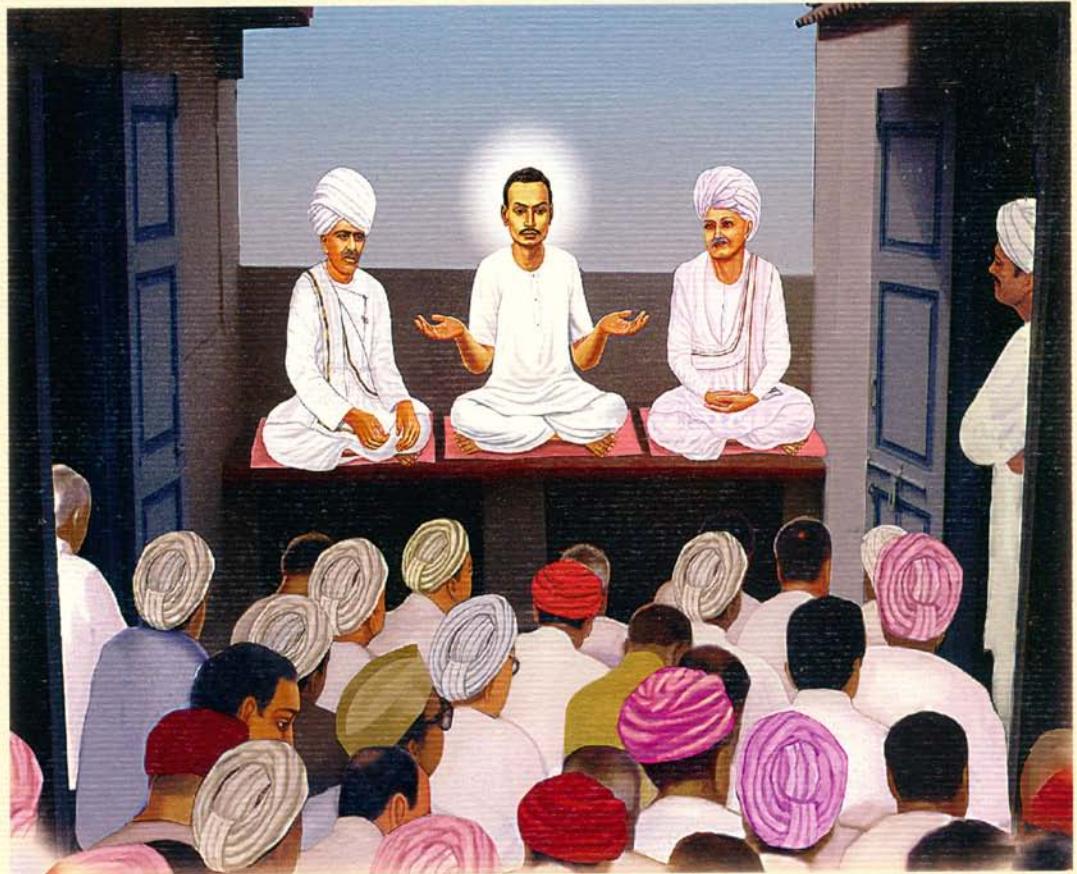

‘કોઈ એક સત્પુરુષ શોધો, અને તેનાં ગમે તેવાં વચનમાં પણ શ્રદ્ધા રાખો.’

(પત્રાંક : ૧૪૩)

આણાએ ધર્મો આણાએ તવો

શ્રીમદ્જી તથા પરમસભા શ્રી સોભાગભાઈ સાયલામાં તેમના ઘરે અધ્યાત્મની વાતો કરતા એકબીજામાં ઓતપ્રોત હતા. તે વખતે પૂ. શ્રી સોભાગભાઈના ધર્મપત્ની રતનબા સામાયિક કરવા માટે પાથરણું લઈ ઉપાશ્રય જવા નીકળ્યા. મોક્ષાભિલાષી રતનબાએ કૃપાળું વને સંબોધીને કહ્યું ‘હે ! રાયચંદ મેતા ! આપ બસે આખો દિવસ આત્માની વાતો કરો છો તો મારી એટલી વિનંતિ છે કે તમો બસે વિમાનમાં બેસી મોક્ષમાં જાવ ત્યારે તમારા વિમાનનો એક દાંડિયો મને પકડવા દેજો’ તેના ઉત્તરમાં શ્રીમદ્જીએ તરત કહ્યું કે, ‘જો તમે સામાયિક ઉપાશ્રયને બદલે મણિજદમાં જઈને કરી આવો તો આ બની શકે તેમ છે.’ જ્ઞાનીની આજ્ઞા સંસારમાં જતા આડા પ્રતિબંધ જેવી છે તે ન જાણતા શ્રીમદ્જીના આ અર્થગંભીર શબ્દોને રમુજ તથા હાસ્યમાં કાઢી નાખી રતનબા ચાલતા ચાલતા બોલ્યા કે, ‘સામાયિક કંદ મણિજદમાં જઈને થતી હશે?’ એમ કહીં ઉપાશ્રય ચાલ્યા ગયા. ‘આણાએ ધર્મો આણાએ તવો’ જ્ઞાનીની આજ્ઞાનું આરાધન એ જ ધર્મ અને જ્ઞાનીની આજ્ઞાનું આરાધન એ જ તપ.

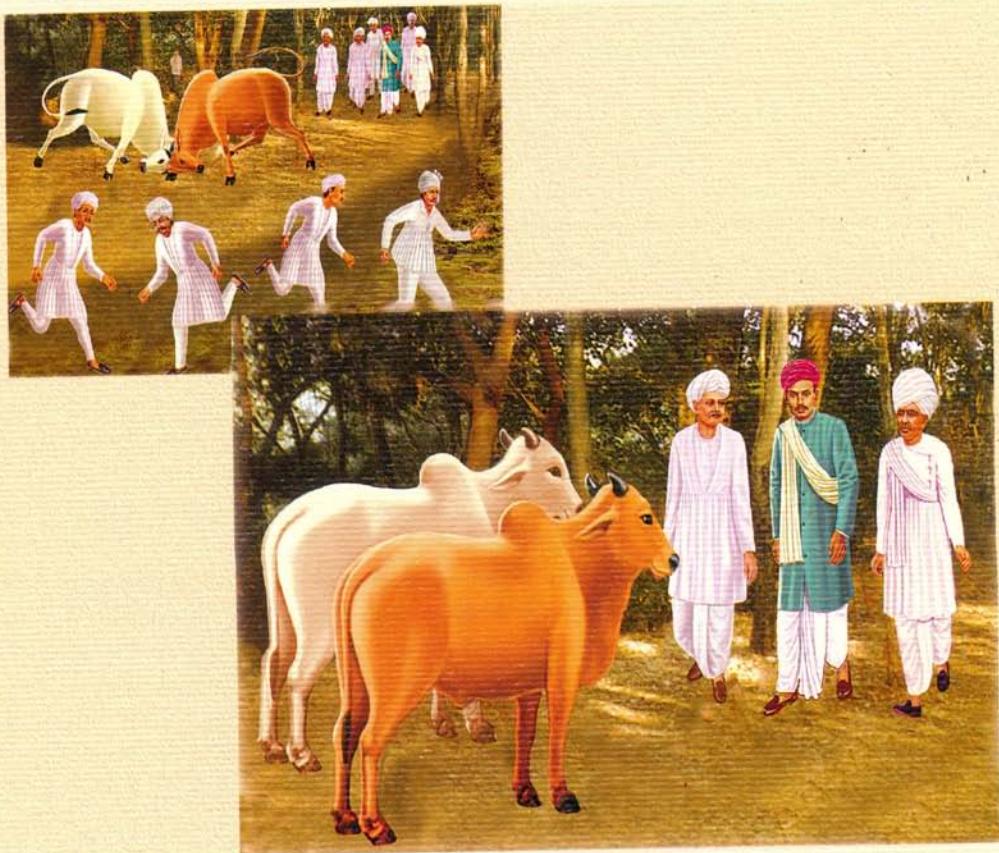

‘જ્ઞાનીની વાણી પૂર્વાપર અવિરોધ, આત્માર્થ ઉપદેશક, અપૂર્વ અર્થનું નિરૂપણ કરનાર હોય છે; અને અનુભવસહિતપણું હોવાથી આત્માને સતત જગૃત કરનાર હોય છે.’

(પત્રાંક : ૬૭૮)

સત્યાશ્રયી વાણીનો ઉભરાતો અતિશય

વ.સંવત ૧૮૫૨ માં ખંભાત નિવાસી શ્રી છોટાલાલભાઈ તથા શ્રી ત્રિભોવનભાઈ મારોકચંદના મકાનમાં શ્રીમદ્ભૂજનો ઉતારો હતો. ‘રાજછાયા’ નામના મકાનમાં ત્રીજે માળે અગાશીના એક ઓટલા પર બેસી શ્રીમદ્ભૂજ ઉપદેશ આપતા હતા; તેઓશ્રીની એક બાજુએ શ્રી સોભાગભાઈ અને બીજી બાજુએ શ્રી દુંગરશીભાઈ બેઠા હતા. આખું મકાન શ્રોતાજનોથી ઉભરાયેલું હતું. શ્રીમદ્ભૂજની પાવન વાણી સાંભળવા માટે લોકો શેરીમાં પણ ઊભા હતાં. તેઓની શીતળ અને મધુર વાણીનો અતિશય એવો હતો કે તે બધાને સંભળાતી હતી અને દરેક વ્યક્તિના મનના સંશયનું સમાધાન કરતી હતી. બાર પ્રતનું સ્વરૂપ સમજાવ્યા બાદ શ્રીમદ્ભૂજએ પોતાના હંદ્યસખા શ્રી સોભાગભાઈ તથા શ્રી દુંગરશીભાઈને અનુલક્ષીને કહ્યું કે, ‘આ બસે આર્ય, શ્રી સોભાગ તથા શ્રી દુંગરશી શ્રી સુધર્મસ્વામી તથા શ્રી ગૌતમસ્વામી જેવા છે.’

‘મહાત્મામાં જેનો દ્રઢ નિશ્ચય થાય છે, તેને મોહાસકિત મટી પદાર્થનો નિર્ણય હોય છે. તેથી વ્યાકુળતા મટે છે. તેથી નિઃશંકતા આવે છે, જેથી જીવ સર્વ પ્રકારના દુઃખથી નિર્ભય હોય છે.’

(પત્રાંક : ૨૫૪)

પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યેની શ્રી સોભાગભાઈની એકનિષ્ઠા

ખંભાત નિવાસી મુમુક્ષુ ભાઈ શ્રી છોટાલાલ માણેકચંદ પોતાની પરિચય નોંધમાં લખે છે કે એક વખત શ્રીમદ્ભૂ ધર્મજથી વીરસદ પોતાના ધર્મપ્રેમી સત્તસંગીઓ સાથે ચાલીને જઇ રહ્યા હતા. રસ્તામાં એક સાંકડી કેડી આવી તે પરથી પસાર થતાં સામેથી તે જ કેડી ઉપર બે સાંધને લડતા આવતા જોયા. ધસી આવી રહેલા મૃત્યુ સમાન તે સાંધને જોઈ સર્વમાં ગભરાટ વાય્યો. પણ નિશ્ચિંત શ્રીમદ્ભૂએ બધાને જણાવ્યું કે, ‘સાંધ નજીક આવશે ત્યારે શાંત થઇ જશે.’ પરંતુ ભયને આધીન હું તથા બધા સાથીઓ કેડી પરથી ઉત્તરી જઇ ખેતરમાં આશરો લીધો. માત્ર શ્રીમદ્ભૂ અને તેમની પાછળ શ્રી સોભાગભાઈ તથા શ્રી દુંગરશીભાઈ શાંતિથી આગળ વધ્યા. બસે સાંધ નજીક આવતાં જ શાંત બની ઉભા રહ્યા અને સુરક્ષિતપણે શ્રીમદ્ભૂના વચન પ્રત્યે અવિયળ શ્રદ્ધા ધરાવતા તેઓ બસે શ્રીમદ્ભૂ સાથે નીડરતાથી આગળ નીકળી ગયા.

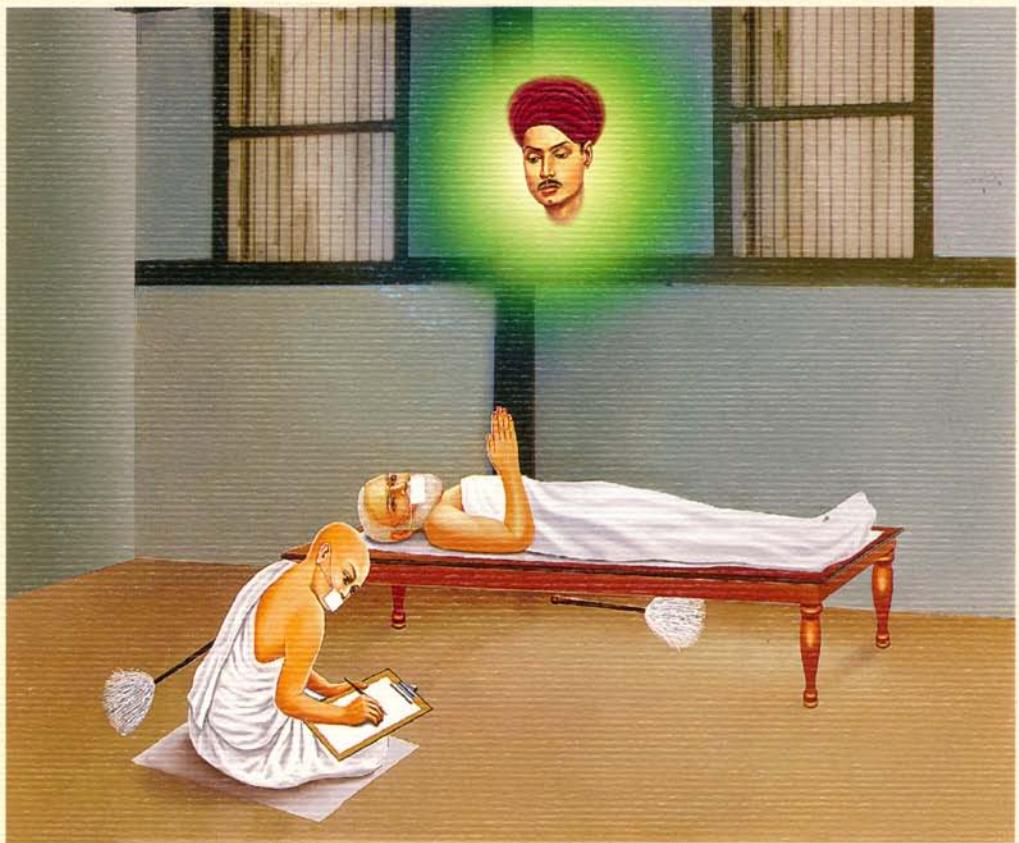

‘જેની પ્રાપ્તિ પછી અનંતકાળનું યાચકપણું મટી, સર્વ કાળને માટે અયાચકપણું પ્રાપ્ત હોય છે એવો જો કોઈ હોય તો તે તરણતારણ જાડીએ છીએ, તેને ભાજો.’

(પત્રાંક : ૩૭૮)

જ્ઞાનના અનંત આનંદ આગળ તે દુઃખ તૃષ્ણ માત્ર છે

શ્રીમદ્ભૂજનું અનન્ય શરણ પામી, શ્રી સોભાગભાઈના અંત:કરણમાં અધ્યાત્મનો ઉઘોત થયો. પોતાના હદ્ય આસને શ્રીમદ્ભૂજને સ્થાપી, અનન્ય પ્રેમે, નિશાદિન તેઓ પૂજા કરતા. અખંડ શ્રદ્ધા અને સરળ મનોવૃત્તિએ, અલૌકિક પરિણામ અપાવ્યું. શ્રીમદ્ભૂજને સાયલાથી વળાવતી વખતે પોતાના હદ્યનો આનંદ-ઉલ્લાસ તથા ભક્તિની ખુમારીને અભિવ્યક્ત કરતા શ્રી સોભાગભાઈ શૂરાતનથી શ્રીમદ્ભૂજને કહે છે, ‘ઊગતા સ્ફૂર્યની સાખે, નદીની સાખે, સત્પુરુષની સાખે આ સોભાગને આપના સિવાય બીજું રટણ ન હો’ તે જ ભાવને અનુસરતો પત્ર લખે છે કે, ખીલાથી વળગ્યો રહે તો વાળ વાકો ન થાય. તો મારે એમ જ છે. અમે કાંઈ સમજતા નથી ને અમારે જ્ઞાન જોતું નથી તેમ છે. હવે આપની ઇચ્છા હોય તેમ કરો. ગમે તો સમાગમમાં રાખો, ગમે તો દૂર રાખો, પણ એક ભજન રાત દિવસ મારે તો આપનું જ છે.’ ‘મારી ખાઈને ગુજરાન ચલાવશું, પણ ખેદ નહીં પામીએ, જ્ઞાનના અનંત આનંદ આગળ તે દુઃખ તૃષ્ણ માત્ર છે.’

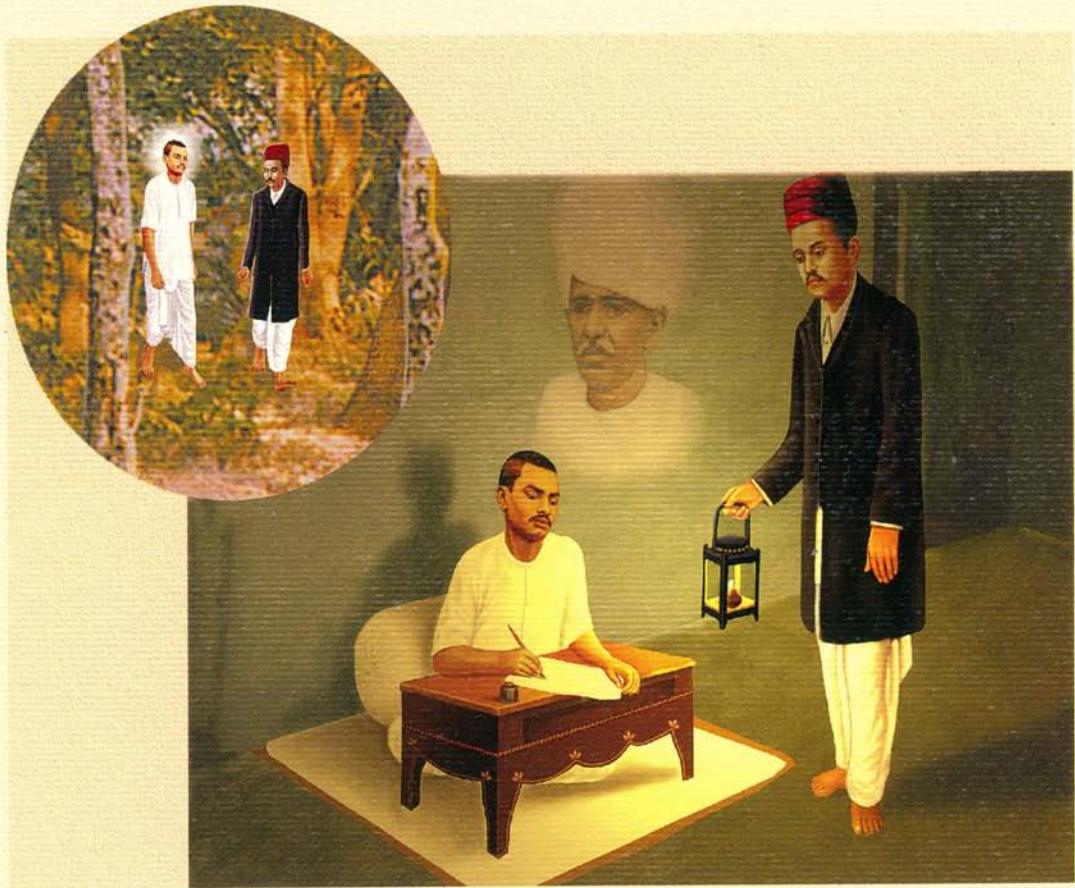

‘શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપને પામ્યા છે એવા જ્ઞાની પુરુષોએ નીચે કહ્યાં છે તે છ પદને સમ્યગ્રદ્રશનના નિવાસનાં
સર્વોત્કૃષ્ટ સ્થાનક કહ્યાં છે.’

(પત્રાક : ૪૮૩)

ષટ્પદનો અમૃત પત્ર

મુનિશ્રી લલુજી મહારાજ સુરતમાં બિરાજેલા હતા. મુનિશ્રીના સમાન નામધારી સુરતના શ્રાવક શ્રી લલુભાઈ જવેરી દસ-બાર મહિના બીમાર રહ્યા અને ત્યારબાદ એમનો દેહ છૂટી ગયો. મુનિશ્રી ખ્યં પણ દસ-બાર મહિનાથી બીમાર હતા તેથી એમને ચિંતા થઈ કે ‘શું મારો પણ સમ્યકૃહર્ષન પામ્યા પહેલા દેહ છૂટી જશે?’ તેથી પરમકૃપાળુટેવને સમકિત પ્રાપ્ત કરાવવા પોતે વિનંતિભ્યો પત્ર લખાવે છે. તેના ઉત્તરપે અનંતકૃપા કરી શ્રીમદ્જ્ઞાને મુનિરાજને છ પદનો પત્ર લખ્યો. તત્વની ગણન વિચારણા આ છ પદના પત્રમાં છે. ‘આત્મા છે, તે નિત્ય છે, કર્મનો કર્તા છે, કર્મનો ભોક્તા છે, મોક્ષ છે, મોક્ષનો ઉપાય છે.’ આ છ પદને મહાપ્રવચન ગણાવી તેના પર ચિંતન, મનન અને મુખપાઠ કરવાની સોભાગ્યાએ, અંબાલાલભાઈ, લલુજીમુનિ આદિ મુમુક્ષુઓને આજ્ઞા કરી.

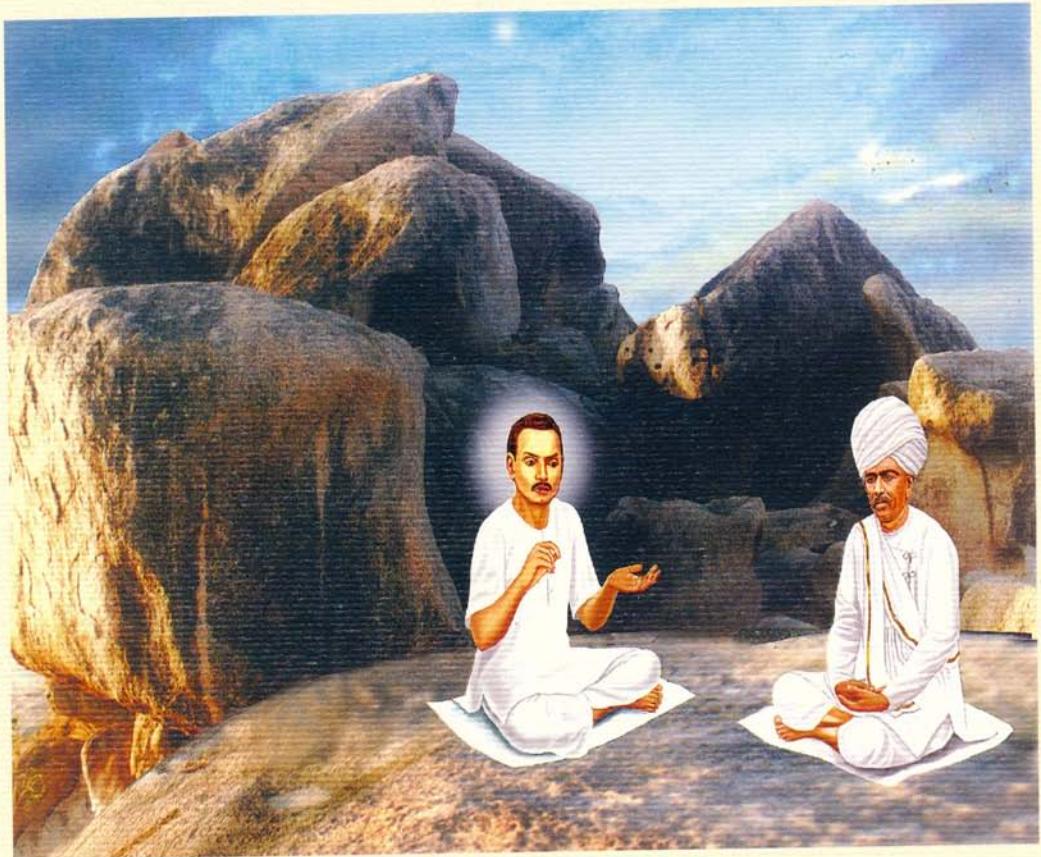

'જે સ્વરૂપ સમજ્યા વિના, પાખ્યો દુઃખ આનંત
 સમજાવ્યું તે પદ નમું, શ્રી સદ્ગુરુ ભગવંત.'
 'દેહ છતાં જેની દરા, વર્તો દેહાતીત;
 તે જ્ઞાનીના ચરણમાં હો વંદન અગાહિત.'

(પત્રાંક : ૭૭૮)

જગતનું સૌભાગ્ય - આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રનું અવતરણ

વૃધ્ધાવસ્થાને કારણો ગદ્યમાં લખાયેલા છ પદના પત્રને કંઠસ્થ કરવામાં મુશ્કેલી પડતાં શ્રી સોભાગભાઈએ શ્રીમદ્ભ્રગને પદ રૂપે લખી મોકલવા વિનંતિ કરી. જેમ સ્વાતિ નક્ષત્રમાં શરદપૂર્ણિમાએ જે મેઘબિંદુ છીપમાં પડે તે સાચા મોતીરૂપે પરિણામે છે તેમ શ્રી સોભાગભાઈની વિનંતિ શ્રીમદ્ભ્રગના હદ્યમાં આત્મસિદ્ધિરૂપી અમૂલ્ય મોતીરૂપે ઉદ્ભવ પામી. સંવત ૧૮૫૨ ના આસો વદ એકમના દિવસે નહિયાદ મુકામે શ્રીમદ્ભ્રગ સંધ્યા સમય પછી બહારથી આવ્યા અને સાથે રહેતા મહામુમુક્ષુ અંબાલાલભાઈને કહ્યું ‘અંબાલાલ ! ફાનસ લે.’ વિનયમૂર્તિ શ્રી અંબાલાલભાઈ ફાનસ ધરી ઊભા રહ્યા. ગણન જ્ઞાનનું જરણું અસ્થાવિતરૂપે વહેવા લાગ્યું. માત્ર દોઢ-બે કલાક જેટલા ટૂંકા સમયમાં ષટ્ટદર્શનના સાર સમી શ્રી આત્મસિદ્ધિનું એક જ બેઠકે સર્જન થયું. શ્રીમદ્ભ્રગએ આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રમાં ત્રણવાર શ્રી સૌભાગ્યભાઈનું નામ જોડી તેઓને અમર કર્યા છે.

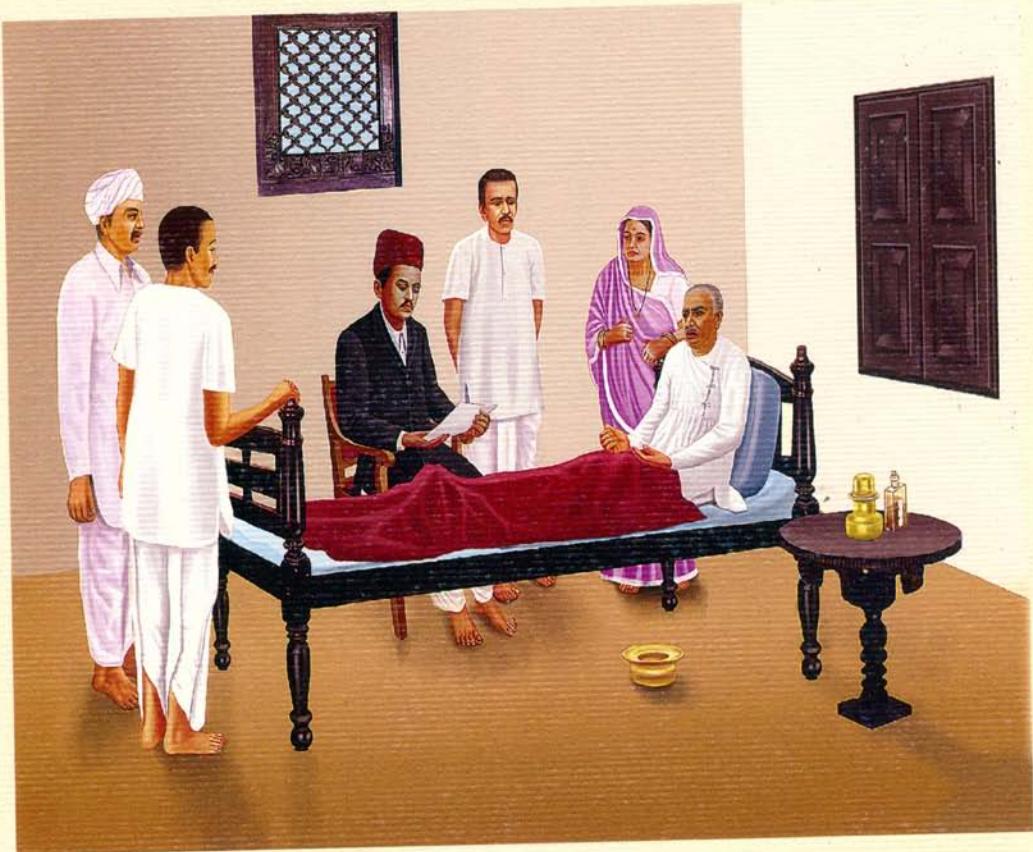

‘જ્ઞાનપેક્ષાએ સર્વત્યાપક, સચ્ચિદાનંદ એવો હું આત્મા એક છું એમ વિચારવું, ધ્યાવવું.’

(પત્રાંક : ૭૭૦)

દ્રવ્યાનુંયોગથી અમરત્વની પ્રાપ્તિ

સંવત ૧૮૫૩ ના કારતક મહિનાથી સોભાગભાઈને તાવ આવવા લાગ્યો. શક્તિ ક્ષીણ થતી ગાઈ અને શરીર નબળું પડતું ગયું. આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર પ્રાપ્ત થતાં તેઓ શ્રીમદ્દજીને જણાવે છે, ‘આત્મસિદ્ધિ ગ્રંથ ચૌદ પૂર્વનો સાર હોય તેવો જણાય છે. ઘણો જ આનંદ થાય છે. ફરી બીજા ગ્રંથની માગણી કરીએ અથું રહ્યું નથી. કૃપા કરી તરત પધારશો અને દર્શનનો લાભ આપશો. જેમ બપૈયો પિયુ પિયુ કરે છે તેમ અમે સર્વે તલખીએ છીએ.’ શ્રી સોભાગભાઈએ કરેલી વિનંતિને માન આપી શ્રીમદ્દજી સાયલા પધારે છે. પોતાની સાથે દશ દિવસ માટે છડના નિવૃત્તિક્ષેત્રે લઈ જાય છે. ત્યાં પરમાર્થબોધની અમૃતવર્ષા વરસાવી સોભાગભાઈને અપૂર્વ સમજણા આપી ધન્ય કરે છે. ત્યારબાદ શ્રીમદ્દજી મુંબઈ પ્રસ્થાન કરે છે. અને શ્રી સોભાગભાઈ સાયલા પધારે છે.

‘દેહ છૂટે છે તે પર્યાય છૂટે છે; પણ આત્મા આત્માકરે અખંડ ઉભો રહે છે; પોતાનું કાંઈ જતું નથી; જે જાપ છે
તે પોતાનું નથી એમ પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન થાય નહીં ત્યાં સુધી મૃત્યુનો ભય લાગે છે.’

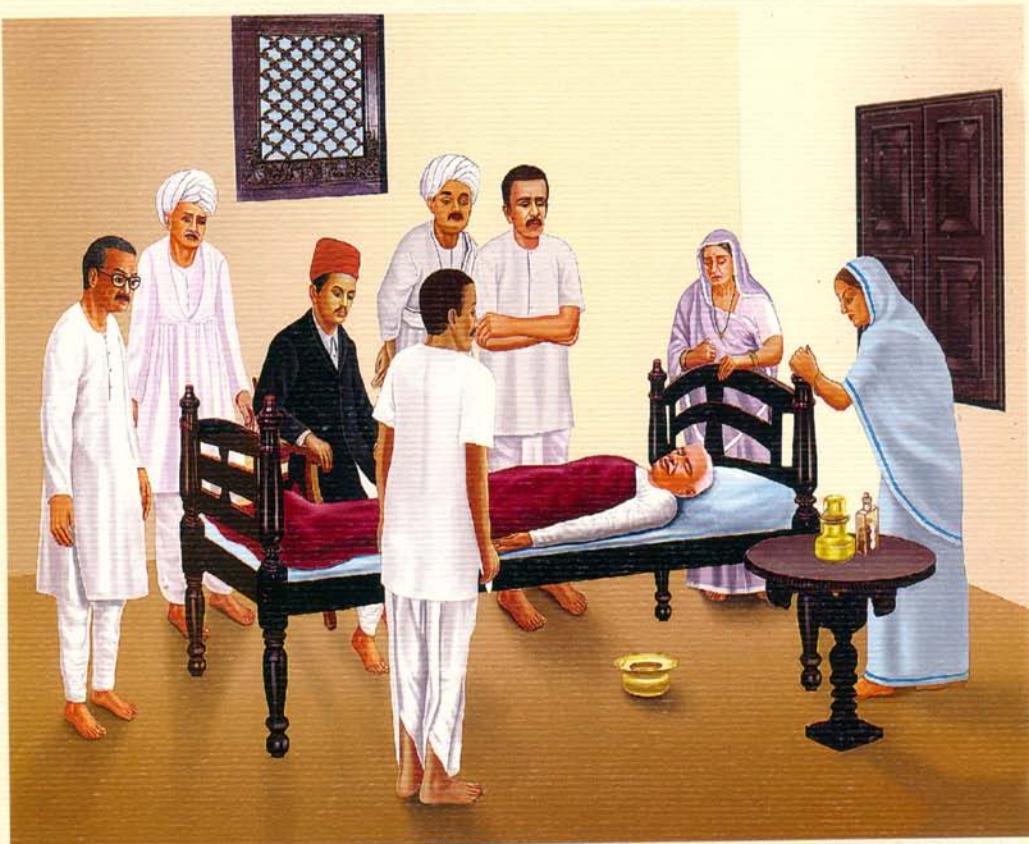
ચિત્રસારી ન્યારી, પરજંક ન્યારૌ, સેજ ન્યારી,

ચાદરિ ભી ન્યારી, ઈહાં ઝૂઠી મેરી થપના;

(વાખ્યાનસાર-૨-૧૨ / પત્રાંક : ૭૭૬)

શ્રી સોભાગની સ્વલ્પાવ જગૃતદશા

શ્રી સોભાગભાઈનું રોગચ્રસ્ત શરીર વધુ ક્ષીણ થાય છે. શ્રીમદ્જીએ એમની અંતિમ અવર્થા જાડી મહામુક્ષુ શ્રી અંબાલાલભાઈને સોભાગભાઈની સેવા કરવા માટે સાયલા જવા આજ્ઞા કરી. અપૂર્વ આત્મજાગૃતિ અર્થે આરાધનામાં પરમ પરમ ઉપકારી થઇ પડે તેવા ત્રણ પત્રો શ્રીમદ્જીએ મુંબદ્ધથી લખી મોકલ્યા કે જેની ચમત્કારિક અસર સોભાગભાઈના આત્મા પર થઇ. તે પત્રોની પ્રભાવક અસરને પ્રગટ કરતા શ્રી સોભાગભાઈ અંતિમ પત્ર લખતાં જણાવે છે. ‘આ કાળળ છેલ્લો લખી જણાવું છું જેઠ સુદ્ધ કુદ્ધવારે મરતક છે. એવો આગળ ભાસ થયેલ. તે સુદ્ધ કું નું બન્યુ નહિં. છતાં તે તારીખ ગઈ. તો જેઠ વદ કું ને બુધવારે છે. ઘણું કરી તે તારીખે મરતક થાશો, એમ ખાત્રી છે. હવે આ પામર સેવક ઉપર બધી રીતે આપ કૃપાદસ્તિ રાખશો..... અને દેહ ને આત્મા જુદો છે, દેહ જડ છે, આત્મા ચૈતન્ય છે. તે ચૈતનનો ભાગ પ્રત્યક્ષ જુદો સમજવામાં આવતો નહોતો. પણ દિન-૮ થયા આપની કૃપાથી અનુભવગોચરથી બેફાટ પ્રગટ જુદો દેખાય છે, અને રાતાદિવસ આ ચૈતન અને આ દેહ જુદા, એમ આપની કૃપાદસ્તિથી સહજ થઇ ગયું છે. એ આપને સહેજ જણાવા લખ્યું છે.’

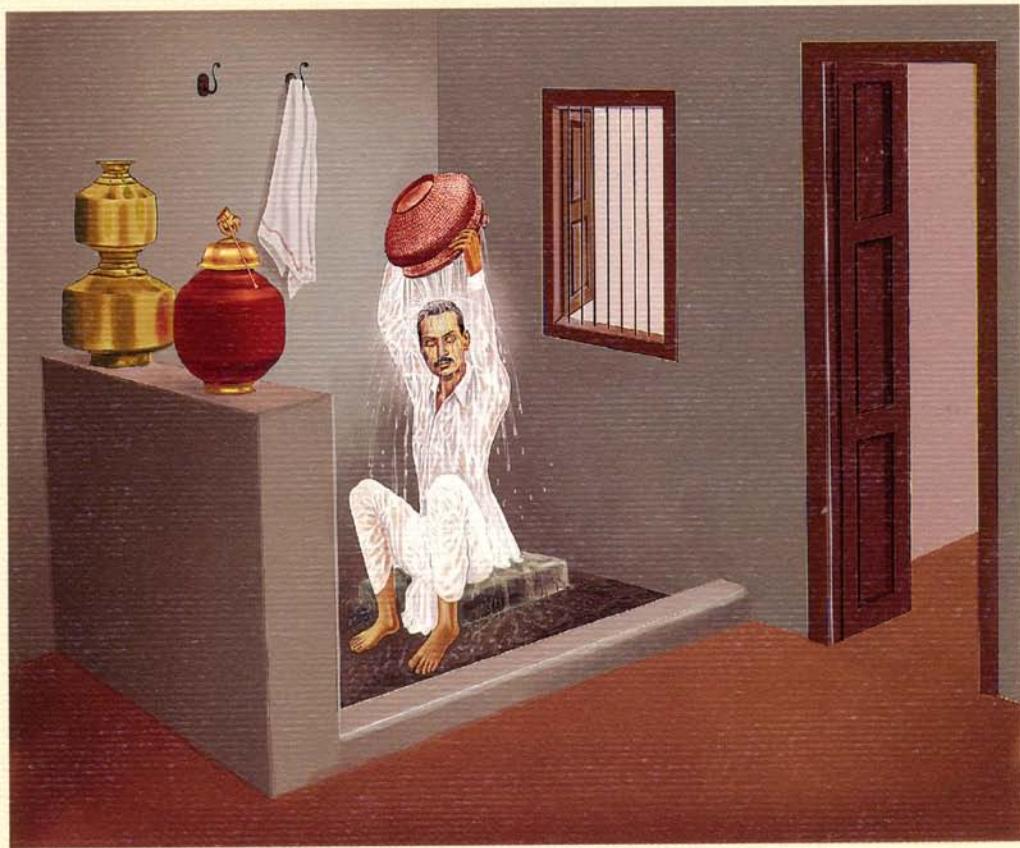

‘તે દેહ છોડતી વખતે જે ટલા અંશો અસંગપણું, નિર્માહપણું, યથાર્થ સમરસપણું રહે છે તે ટલણું મોક્ષપદ નજીક છે એમ પરમ જ્ઞાનીપુરુષનો નિશ્ચય છે.’

(પત્રાંક : ૭૮૦)

શ્રી સોભાગભાઈનું અપૂર્વ સમાધિમરણ

શ્રી સોભાગભાઈના ધાર્યા કરતા એક દિવસ મોડો વિ.સં. ૧૯૫૩ ના જેઠ વદ દશમના દિવસે સમાધિસ્થ ભાવે દેહ ત્યાગ થયો. પૂ. શ્રી સોભાગભાઈના સમાધિમરણ વખતે હાજર રહેલા રાજરત્ન અંબાલાલભાઈએ પરમ કૃપાળુદેવને સાયલાથી જેઠ વદ ૧૧ શુક્રવાર ૧૯૫૩ ના તે અંતિમ સમયનું તાદ્દશ્ય વર્ણન કરતા લખ્યું કે, ‘હે પ્રભુ! બેહદ દિલગીર છું કે પરમપૂજ્ય, પૂજવાયોગ્ય, પરમસ્તુતિ કરવા યોગ્ય મહાન શ્રી સોભાગભાઈ સાહેબે પરમ સમાધિભાવે, શુધ્ય આત્માના ઉપયોગપૂર્વક આ ક્ષણિક દેહનો ત્યાગ કર્યો છે. એ પવિત્ર પુરુષની દુઃખ વેદવાની સ્થિતિ, આત્માનું અત્યંત તારતમ્યપણું અને સદગુરુ પ્રત્યેનો એકનિષ્ઠાભાવ અને છેવટ સુધીનો ઉપયોગનો એ એક જ કમ જોઈ મને બહુ જ આનંદ થાય છે. વારંવાર તેમના ઉત્તમોત્તમ ગુણો અને મારા પ્રત્યેની કૃપા સ્મૃતિમાં આવ્યા કરે છે.’ દશ વાગતા માથાશ્વાસ થયો. અત્યંત પીડા છેવટની વખતની પોતે ભોગવવા માંડી. તેથી ૧૦ ને ૪૮ મિનીટે મારા મનમાં એમ થયું કે વધારે દુઃખની સ્થિતિમાં રહેને આત્મોપયોગ ભૂલી ગયા હોય એમ ધારી ધારશીભાઈની સલાહ લઈ મેં સહજાત્મ સ્વરૂપ સ્વામી એવું એક બે અને ત્રણવાર નામ દીધું એટલે પોતે બોલ્યા, ‘હા એ જ મારું લક્ષ છે. મારે તને કેટલોક ઉપદેશ કરવાની ઇચ્છા છે પણ વખત નથી. હું સમાધિભાવમાં છું. તું સમાધિમાં રહેજો. હવે મને કાંઈ કહીશ નહીં. કારણ કે મને ખેદ રહે છે.’ એટલા વચન બોલ્યા ને સર્વ કુટુંબ પરિવારે ત્રિકરણયોગથી નમસ્કાર કર્યા કે તરત પોતે ડાબુ પડખું ફેરવ્યું અને સવારે ૧૦ ને ૫૦ મિનીટે પોતે નશ્વર દેહનો ત્યાગ કર્યો.

‘તેમના ગુણોનું અદ્ભુતપણું સ્મરણમાં આડી મોહથી થતો ખેદ શમાવીને ગુણોના અદ્ભુતપણાનો વિરહ થયો તે પ્રકારમાં તે ખેદ પ્રવર્તાવવો યોગ્ય છે.’

(પત્રાંક : ૭૮૨)

પૂ. શ્રી સોભાગભાઈને ભવ્ય શ્રદ્ધાંજલી

પોતાના પરમાર્થસખાના વિયોગને શ્રીમદ્ભૂતે જ્ઞાનબળથી જાડી લીધું. રોજ ગરમ પાણીથી સ્નાન કરતા શ્રીમદ્ભૂતે તે સમયે પહેરેલા કપડા સાથે ઠંડા પાણીએ સ્નાન કરવા બેસી ગયા. ત્યારપણી થોડા કલાક બાદ શ્રી સોભાગભાઈના દેહાંતનો તાર મળ્યો. શ્રી સોભાગભાઈના વિરહનો પરમાર્થ બેદ સૌથી વધારે કોઇએ અનુભવ્યો હોય તો તે નિર્માહસ્વરૂપ સંવેદનશીલ શ્રીમદ્ભૂતે. શ્રી સોભાગભાઈને અંજલિ આપતા તેઓ લખે છે કે, ‘આર્ય શ્રી સોભાગો જેઠ વદ ૧૦ ગુરુવારે સવારે દશ ને પચાસ મિનિટે દેહ મૂક્યાના સમાચાર વાંચી ઘણો બેદ થાય છે. જેમ જેમ તેમના અદ્ભુત ગુણો પ્રત્યે દાષ્ટિ જાય છે, તેમ તેમ અધિક અધિક બેદ થાય છે. જીવને દેહનો સંબંધ એ જ રીતે છે, તેમ છતાં પડા અનાદિથી તે દેહને ત્યાગતા જીવ બેદ પાભ્યા કરે છે. અને એમાં દ્રઢ મોહથી એકપણાની પેઠે વર્તે છે, જન્મમરણાદિ સંસારનું મુખ્ય બીજ એ જ છે. શ્રી સોભાગો તેવા દેહને ત્યાગતા મોટા મુનિઓને દૂર્લભ એવી નિશ્ચલ અસંગતાથી નિજ ઉપયોગમય દર્શા રાખીને અપૂર્વ હિત કર્યું છે, એમાં સંશય નથી.’

‘સમાગમમાં આવેલા મુમુક્ષુઓને શ્રી સોભાગનું સ્મરણ સહેજે ઘણાવખત સુધી રહેવા યોગ્ય છે.’

‘આ ક્ષેત્રે આ કાળમાં શ્રી સોભાગ જેવા વિરલા પુરુષ મળે એમ અમને વારંવાર ભાસે છે.’

‘શ્રી સોભાગની સરળતા, પરમાર્થ સંબંધી નિશ્ચય, મુમુક્ષુ પ્રત્યે પરમ ઉપકારતા આદિ ગુણો વારંવાર વિચારવા યોગ્ય છે.’

(પત્રાંક : ૭૮૨, વર્ષ ૩૦મું)

શ્રી સોલાગને નમસ્કાર

‘શ્રી સોલાગની મુમુક્ષુ દશા તથા જ્ઞાનીના માર્ગ પ્રત્યેનો અદ્ભુત નિશ્ચય વારંવાર સ્મૃતિમાં
આવ્યા કરે છે.’

(પત્રાંક : ૭૮૩, વર્ષ ૩૦મું)

* *

‘આર્થ સોલાગની અંતરંગદશા અને દેહમુક્ત સમયની દશા, હે મુનિઓ! તમારે વારંવાર અનુપ્રેક્ષા
કરવા યોગ્ય છે.’

(પત્રાંક : ૭૮૬, વર્ષ ૩૦મું)

* *

‘આર્થ સોલાગની બાધ્યાત્મંતર દશા પ્રત્યે વારંવાર અનુપ્રેક્ષા કર્તવ્ય છે.’

(પત્રાંક ૭૮૭, વર્ષ ૩૦મું)

* *

‘હે લભ્ય શ્રી સોલાગ! તહારા જેવો પરમાર્થ સખા આ પરમજ્ઞાની રાજચંદ્રને મળ્યો. તો તહારા પરના
શ્રીમદ્ધના પત્રોમાં વ્યક્ત થતી આ પરમ જ્ઞાનાવતાર પુરુષની આત્મદશા સંબંધી અમે કંઈક જાણવા પામ્યા. અમે
જ્ઞાનાવતાર અધ્યાત્મ રાજચંદ્રને કંઈક અંશે ઓળખવા પામ્યા. આ સર્વ હે શ્રી સોલાગ! તહારો જગત પર પરમ
અનુગ્રહ છે, માટે તને નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!’

* *

‘શ્રી સોલાગ મુમુક્ષુએ વિસ્મરણ કરવા યોગ્ય નથી’

